

biblioteka prywatna
Jakuba Antoniuka
Wobrzysławo-Duże
pocz. Biłgoraj

No.

Kalendarz Rolniczy 1943

Getreidehandel Südostpreußen

G. m. b. H.

Bezirkshauptgeschäftsstelle

Białystok

Reichsmarschallstraße 35 — Telefon 544

z placówkami

Augustów

Grodno

Sokolka

Białystok

Wolkowysk

Bielsk

Lomscha

i licznymi punktami zakupu

sprzedaje i dostarcza wszelkie rolnicze płody
i materiały gospodarskiej potrzeby

Biblioteka prywatna
Jakuba Antoniuka
Dobrzyniewo-Duże
pow. Białystok

Nr.

Kalendarz

Rolniczy

1943

Reichsnährstandsverlag G. m. b. H.
Niederlassung Ostpreussen,
Königsberg (Pr) - Białystok

0/9 (059) Reg

TREŚĆ:

Stronę tytułową i nagłówki kalendarium wykonał Hans Laue-Königsberg.

Kalendarium	str. 4—27
O co chodzi w obecnej wojnie?	29
Franz Thebud, Königsberg.	
Unormowana admistracja w Okręgu Białostockim	31
Oberregierungsrat przy Szeffie Zarządu Cywilnego Dr. Lalla.	
Błędy polskiej polityki zagranicznej	36
H. H. Derwisch z ministerstwa dla zajętych Obszarów Wschodnich.	
Bandy przeszkadzają w pracy nad odbudową gospodarczą i za- kłócają spokój	40
// - i Polizeiführer dla Okręgu Białystok.	
// - Oberführer Fromm.	
Zadania rolnictwa w okręgu Białostockim	46
Oberlandwirtschaftsrat Adam, kierownik der Landbewirt- schaftungsstelle Ostpreussen Białystok i Zichenau.	
Zadania hodowli w okręgu Białostockim	52
Oberlandwirtschaftsrat Adam.	

Zdjęcia: Mirko Altgayer-Königsberg (3), Hans Dullo-Königsberg (8), W. Engels-Königsberg (11), Heinrich Hoffmann-Berlin (1)

Zdjęcia kompanii propagandowych: Sprawozdawcy wojenni: Bergmann (Wb), Brecht (PBZ), Dehl (PBZ), Elle (Wb), Gehrmann (PBZ), Kaiser (PBZ), Schelm (Wb), Schmidt (Wb), Vorpahl (Atl).

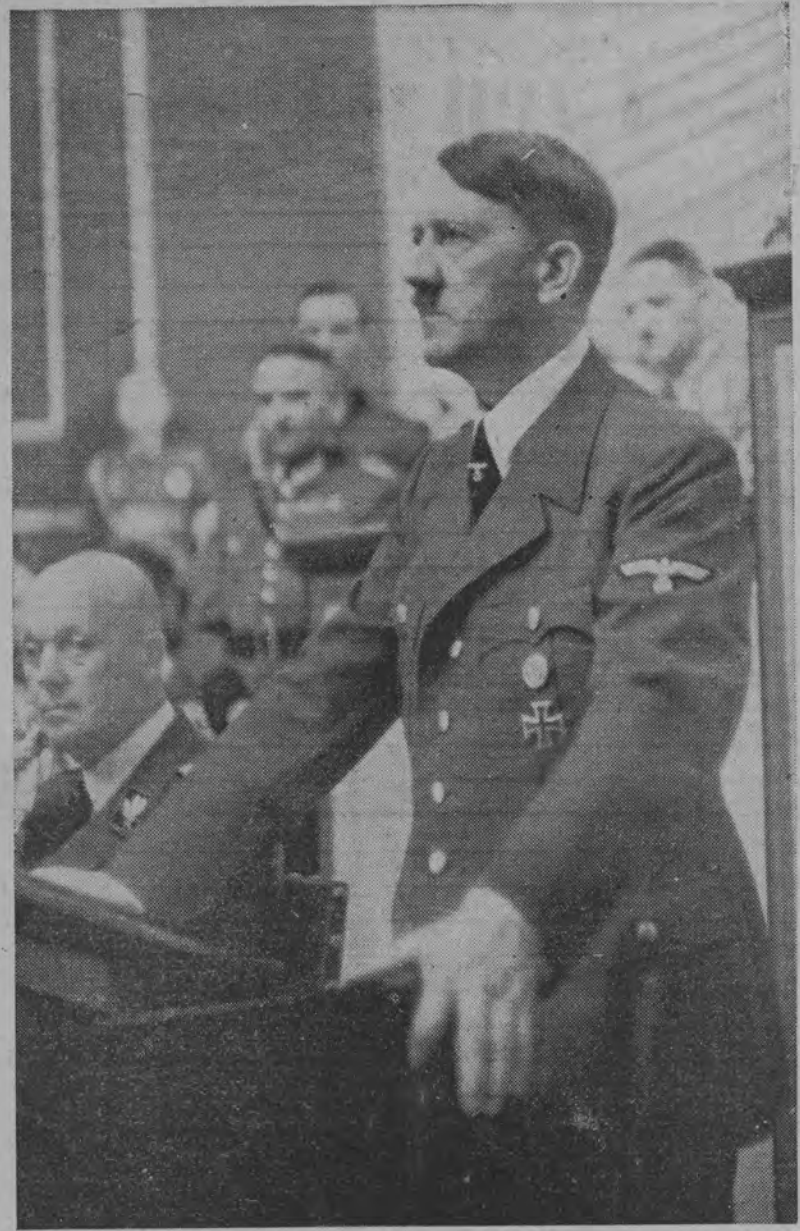
Odpowiedzialny za tekst „Kalendarza Rolniczego 1943“:
Kurt Scharfenort-Königsberg (Pr)

Odpowiedzialny za część ogłoszeniową: Ernst Thiel, Königsberg (Pr).

Wydawca: Reichsnährstandsverlag G. m. b. H.,
Zweigniederlassung Ostpreussen, Königsberg (Pr), Französische Str. 12—13a.

Druk: Königsberger Verlagsanstalt G. m. b. H.,
Königsberg (Pr), Krümme Grube 2.

Cena pojedynczego egzemplarza 1.— mk. — Obecnie obowiązuje cennik ogłoszeń Nr. 1. Najmniejsza ilość nakładu 65 000.

Adolf Hitler przemawia do narodów europejskich

Styczen

		Wschód	Zachód	Ws
		stonca	stonca	
1 Piątek				
Nowy Rok		8.41	16.19	1
2 Sobota		8.41	16.20	3
3 Niedziela	1795 r. Układ rosyjsko-austriacki w sprawie trzeciego rozbioru Polski.	8.41	16.21	4
4 Poniedziałek		8.11	16.22	5
5 Wtorek		8.40	16.24	7
6 Sroda	<i>Przewodnik Prasy i Bibliotek w Warszawie</i> 1940 r. Minister wojny Wielkiej Brytanii, zyd Hore Belisha, ustąpił.	8.40	16.25	8
7 Czwartek	<i>Przewodnik w Dzienniku Sztuki, Sztuka</i>	8.40	16.26	9
8 Piątek		8.40	16.28	9
9 Sobota		8.39	16.29	10
10 Niedziela		8.39	16.31	10
1. po Epifanii				
11 Poniedziałek	1940 r. Wysiędlenie Niemców bałtyckich z Estonii i Łotwy zostało ukończone.	8.38	16.33	11
12 Wtorek	1893 r. W tym dniu urodzili się Herman Göring i Alfred Rosenberg.	8.38	16.34	11
13 Sroda	1935 r. Plebiscyt w Zagłębiu Saary. 1938 r. Wizyta polskiego ministra spraw zagranicznych Becka w Berlinie.	8.37	16.36	12
14 Czwartek		8.36	16.38	12
15 Piątek		8.35	16.39	12
16 Sobota		8.34	16.40	13
17 Niedziela		8.33	16.42	13
2. po Epifanii				
18 Poniedziałek		8.32	16.44	14
19 Wtorek		8.30	16.45	15
20 Sroda		8.29	16.47	16
21 Czwartek	1940 r. Oświadczenie niemieckie: „W konwojach płynące statki handlowe będą traktowane jako okręty wojenne.”	8.28	16.49	17
22 Piątek		8.27	16.50	18
23 Sobota	1793 r. Drugi rozbiór Polski.	8.25	16.52	19
24 Niedziela	<i>Przewodnik w Dzienniku Sztuki, Sztuka</i> 3. po Epifanii	8.24	16.54	20
25 Poniedziałek	<i>Przewodnik w Dzienniku Sztuki, Sztuka</i>	8.23	16.56	21
26 Wtorek		8.22	16.58	22
27 Sroda		8.21	17.00	23
28 Czwartek		8.19	17.02	-
29 Piątek		8.18	17.04	0
30 Sobota	1933 r. Adoll Hitler zostaje Kanclerzem Rzeszy.	8.16	17.05	2
31 Niedziela	<i>Przewodnik w Dzienniku Sztuki, Sztuka</i> 4. po Epifanii	8.15	17.07	3

Niemiecki czas letni; dla uzyskania czasu środkowo-europejskiego należy od podanych czasów odjąć 1 godzinę.

Biblioteka prywatna
Jakuba Antoniuksa

Dobrzyniewo-Duże

pow. Białystok

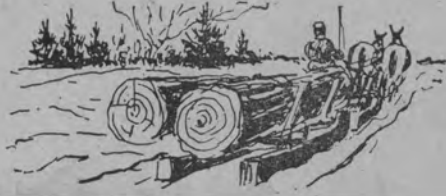
Nr. _____

ale Argoniję Niemców w Groniu w Kamburze.
do mnie odwołano do 4 ha. Wtedy mały!
konwoje (masz, milicjanci i t.j.)
Łojny ulicy. (Two siostry) spodnie wzięte!
słuszny wyz. Marow. wyz. określenie z Anglii w 1939 r.
Prygotowanie do określenia przepracowania polityki.
dla przepracowania recepty do in bez przepracowania.

Minał już rok stary i nowy staje przed nami. Powietrze jest czyste i mroźne, zmarznięte są śniegi i ziemia. W spoczynku jest wszystko co żyje, ale już w nim będąc przygotowuje się na nowy wzrost, nowe pączkowanie i zieleńnienie się. My, ludzie, powinniśmy czynić to samo, powinniśmy planować i troszczyć się i przygotowywać wszystko na rok cały.

Luty

		Wschód słońca	Zachód	Wschód księżyca	Zachód
1 Poniedziałek		8.13	17.09	4.39	13.25
2 Wtorek		8.12	17.11	5.48	14.22
3 Sroda		8.10	17.13	6.46	15.29
4 Czwartek		8.08	17.15	7.34	16.46
5 Piątek		8.06	17.17	8.18	18.07
6 Sobota		8.04	17.19	8.52	19.29
7 Niedziela	<i>Zakonrad. Amie. Sulfurwego</i>	8.02	17.21	9.20	20.48
8 Poniedziałek		8.00	17.23	9.45	22.06
9 Wtorek		7.58	17.25	10.09	23.21
10 Sroda		7.56	17.27	10.33	—
11 Czwartek		7.54	17.29	10.55	0.30
12 Piątek		7.53	17.31	11.25	1.34
13 Sobota	<i>Sluk Edwarda Sroczynskiego z broni Niemcow w Kowale, Jurek w Białymostku</i>	7.51	17.33	11.57	2.42
14 Niedziela		7.49	17.35	12.33	3.42
15 Poniedziałek		7.47	17.37	13.15	4.36
16 Wtorek		7.45	17.39	14.03	5.27
17 Sroda	1942 r. Niemieckie lodzie podwodne na morzu Karaibskim (Ameryka).	7.43	17.40	14.58	6.09
18 Czwartek		7.41	17.42	15.58	6.47
19 Piątek		7.39	17.44	17.01	7.18
20 Sobota		7.37	17.46	18.06	7.45
21 Niedziela		7.34	17.48	19.13	8.09
22 Poniedziałek		7.32	17.50	20.22	8.32
23 Wtorek		7.30	17.52	21.33	8.54
24 Sroda		7.28	17.54	22.44	9.16
25 Czwartek	1935 r. Otwarcie Instytutu polsko-niemieckiego w Berlinie	7.26	17.56	23.57	9.39
26 Piątek		7.24	17.58	—	10.08
27 Sobota	1942 r. Nowa ustawa rolna na zajętych Obszarach Wschodnich	7.22	18.00	1.10	10.41
28 Niedziela Sexagesima		7.19	18.02	2.22	11.19

Niemiecki czas letni; dla uzyskania czasu środkowo-europejskiego należy od podanych czasów odjąć 1 godzinę.

ТАСІА ДАР
Беларускі Народны Календар

1943
Беласток

Cytaty, cytaty

- * „Chrystus, Syn-Boży, którego Bóg Ojciec zesłał na ziemię dla zbawienia ludzkości, był pierwszym na świecie, który przeżył Zydów w całej ich chytrności, przewrotności i obłudzie, i przestrzegał przed nimi ludzkość”.
- * „Niemiecka świnia szlachetna jest już dzisiaj w okręgu Białystok reprezentowana bardzo licznie (wyrwane z kontekstu).”
- * „Tak więc żandarm dziśszy nie jest tym tajemniczym, stale trwoga napętlającym osobnikiem, jak to było tutaj kiedyś, lecz za wsze szczerym i wiernym towarzyszem wszystkich ludzi dobrej woli”.
- To cytaty z propagando-

- wego „Kalendarza rolniczego 1944”, wydanego w Białymstoku w języku polskim. Pan Eugeniusz Strzałkowski zachował w swych domowych skarbach i wydanie kalendarza na 1943 r., w wersji polskiej oraz białoruskiej. Zajrzyjmy do kartki na kwiecień:
- * „Wyniesiono już martwą naturę. Pogoda zmienia się i nadchodzi czas siewów. Pola zostają obsiane. Sadzi-my dęby przy domu i na miedzach. Dzieci biegają znówu boso po porannej rosie, co zawsze im służy. Wszyscy myślimy teraz o Adolfie Hitlerze, który przynosi ludom Europy ich nową wiosnę życia”.
- Goebbelsowska robota.

Jakuba Artykuł
Dobryniec-Dziś
pew. Białystok
Nr. —

Wzdłuża się dzień i wzmaga się sroga zima. Jak wysoko jednak układają się śniegi, tak wielka wyrosnie nam trawa w lecie. Rąbmy ostatnie polana drew i oczyszczajmy drzewa w sadzie z zeschniętych gałęzi, mchu i robactwa. Żywopłoty, krzewy i drzewa muszą być teraz przycięte. Kończmy pracę z obróbką lnu.

Marzec

		Wschód słońca	Zachód	Wschód księżycy	Zachód	
1	Poniedziałek	1935 r. Powrotne włączenie Zagłębia Saary do Rzeszy.	7.16	18.04	3.31	12.09
2	Wtorek		7.14	18.06	4.33	13.09
3	Środa	1918 r. Pokój w Brzesciu Litewskim.	7.12	18.08	5.25	14.19
4	Czwartek		7.10	18.10	6.10	15.37
5	Piątek		7.08	18.12	6.46	16.58
6	Sobota		7.05	18.14	7.19	18.19
7	Niedziela Estomihi	1936 r. Remilitaryzacja Nadrenii.	7.03	18.16	7.44	19.38
8	Poniedziałek		7.01	18.18	8.08	20.55
9	Wtorek		6.59	18.19	8.33	22.10
10	Środa		6.56	18.21	8.56	23.20
11	Czwartek		6.53	18.23	9.25	—
12	Piątek		6.51	18.24	9.55	0.27
13	Sobota	1938 r. Ponowne złączenie się Austrii z Rzeszą.	6.49	18.26	10.30	1.31
14	Niedziela 1. Invocavit	Święta ogłone międzywojnie 1935	6.46	18.28	11.09	2.29
15	Poniedziałek	1938 r. Adolf Hitler proklamuje w Wiedniu Rzeszę Wielkich Niemiec. 1939 r. Wkroczenie oddziałów niemieckich do Czechosłowacji.	6.44	18.30	11.56	3.22
16	Wtorek	1939 r. Utworzenie Protektoratu Czech i Moraw.	6.42	18.31	12.48	4.07
17	Środa		6.40	18.33	13.46	4.46
18	Czwartek		6.37	18.35	14.47	5.19
19	Piątek		6.34	18.37	15.53	5.48
20	Sobota		6.32	18.39	17.00	6.12
21	Niedziela 2. Reminiscere	1933 datka odosł. Wojny, Niemcom	6.29	18.41	18.10	6.36
22	Poniedziałek Pocz. wiosny	1939 r. Powrotne włączenie Obszaru Memel do Rzeszy.	6.27	18.43	19.21	6.59
23	Wtorek	1939 Hitler w Włocławku 1939 Świąta ogłone na wod. świąt. Włocławek	6.25	18.44	20.34	7.20
24	Środa		6.22	18.46	21.49	7.44
25	Czwartek	1941 r. Początek działań wojennych Niemiec przeciw Jugosławii i Grecji.	6.20	18.48	23.01	8.11
26	Piątek	1940 r. Naruszenie neutralności przez angielskie okręty wojenne na wodach norweskich.	6.18	18.50	—	8.42
27	Sobota		6.15	18.52	0.14	9.19
28	Niedziela 3. Oculi	1937 nadzór woda w	6.13	18.53	1.14	10.04
29	Poniedziałek		6.11	18.55	2.27	10.57
30	Wtorek		6.08	18.56	3.22	12.04
31	Środa	1939 r. Premier brytyjski Chamberlain zachęca w Izbie Gmin Polskę do wojny przeciw Niemcom i przyrzeka jej przy tym pomoc Anglii i Francji.	6.06	18.58	4.07	13.17

Niemiecki czas letni; dla uzyskania czasu środkowo-europejskiego należy od podanych czasów odjąć 1 godzinę.

V. Neuwath polebita, buch.
Łazymy - Łazymy śmiechulisi jest kółlet.

Rubonka przy
Jakuba Antona
Dobrzyńsko-Da
potw. Białostek
Nr.

Nadchodzi wiosna Robimy w domu wiosenne porządki i przyprowadzamy wszystko do stanu nienaganej czystości Przeglądamy wszystkie narzędzia gospodarskie, doszykujemy pług i ostrzemy lemiesz. Gęsi już teraz, kiedy śnieg jeszcze leży, powinny składać jaja Na podwórzach i przed domem przygotowujemy rowki dla odpływu wody z topniejącego śniegu. Zima zbliża się ku końcowi.

Kwiecień

		Wschód słońca	Zachód słońca	Wschód księżycy	Zachód księżycy
1 Czwartek		6.03	19.00	4.46	14.35
2 Piątek		6.01	19.02	5.17	15.54
3 Sobota	1939 r. Polski minister spraw zagranicznych Beck zawiera pakt pomocy z Anglią. Koniec hiszpańskiej wojny domowej.	5.59	19.04	5.44	17.13
4 Niedziela 4. Łaetare		5.56	19.06	6.09	18.31
5 Poniedziałek		5.54	19.08	6.33	19.46
6 Wtorek		5.52	19.10	6.57	21.00
7 Środa		5.49	19.11	7.23	22.10
8 Czwartek		5.47	19.13	7.52	23.17
9 Piątek	1940 r. Obsadzenie Danii i Norwegii przez oddziały niemieckie w odpowiedzi na angielsko-francuskie naruszenie neutralności.	5.44	19.15	8.25	—
10 Sobota		5.42	19.17	9.03	0.18
11 Niedziela 5. Judica		5.40	19.18	9.48	1.15
12 Poniedziałek		5.37	19.20	10.39	2.02
13 Wtorek		5.35	19.22	11.33	2.44
14 Środa		5.33	19.24	12.34	3.20
15 Czwartek		5.31	19.26	13.37	3.49
16 Piątek		5.28	19.27	14.41	4.16
17 Sobota		5.25	19.29	15.52	4.39
18 Niedziela 6. Palmarnia	1941 r. Kapitulacja armii jugosłowiańskiej.	5.23	19.31	17.03	5.01
19 Poniedziałek		5.21	19.33	18.16	5.23
20 Wtorek	1889 r. Dzień urodzin Adolfa Hitlera w Braunau nad Innem.	5.19	19.35	19.32	5.46
21 Środa		5.17	19.36	20.47	6.12
22 Czwartek	1940 r. Anglicy pobici w Andalsnes (Norwegia).	5.14	19.38	22.03	6.42
23 Piątek Wielki Piątek		5.12	19.40	23.16	7.17
24 Sobota		5.10	19.42	—	8.00
25 Niedziela Wielkanocna		5.08	19.44	0.23	8.53
26 Poniedziałek Wielkanocny		5.06	19.45	1.20	9.56
27 Wtorek	1941 r. Wkroczenie niemieckich oddziałów do Aten.	5.04	19.47	2.09	11.07
28 Środa	1939 r. Mowa Führera w Reichstagu, propozycja dla Polski dla zapewnienia pokoju między oboma narodami. 1941 r. Anglicy uciekają z Grecji.	5.02	19.49	2.49	12.22
29 Czwartek		5.00	19.51	3.20	13.39
30 Piątek		4.57	19.53	3.48	14.56

Niemiecki czas letni; dla uzyskania czasu środkowo-europejskiego należy od podanych czasów odjąć 1 godzinę.

*Pracownicy Komitetu Regionalnego w Biedymolcu
ul. Kijowska 1. Wydział w sprawie budownictwa kulturalnego
godzinie Nowej Dorogi
Na czele B.K.N. stoi b. inspektor roboty i lat 1937-1944.
zastępcy miejscowi budowniczego Fiedor Głaznowicz i Fozyl
Pracownikami i Ukraińcami Komitetu Przemysłowców*

Wyniesiono już martwą zimą. Pogoda zmienia się i nadchodzi czas siewów. Pola zostają obsiane. Sadzimy dęby przy domu i na miedzach. Dzieci biegają znów boso po porannej rosie, co zawsze im służy. Wszyscy myślimy teraz o Führerze Adolfe Hitlerze, który przynosi ludom Europy ich nową wiosnę życia.

Maj

		Wschód słońca	Zachód słońca	Wschód księżycy	Zachód księżycy
1 Sobota	Święto Narodowe narodu niemieckiego.	4.55	19.54	4.13	16.12
2 Niedziela	1940 r. Ucieczka Anglików z Andalsnes.	4.53	19.56	4.35	17.27
3 Poniedziałek		4.52	19.57	4.59	18.41
4 Wtorek	1940 r. Ucieczka Anglików z Namsos.	4.50	19.59	5.24	19.53
5 Sroda	1939 r. Minister spraw zagranicznych Beck odrzuca na posiedzeniu plenarnym Sejmu w dniu 2 maja propozycje niemieckie.	4.48	20.01	5.51	21.02
6 Czwartek		4.46	20.03	6.20	22.06
7 Piątek		4.44	20.05	6.56	23.06
8 Sobota		4.42	20.07	7.38	23.58
9 Niedziela	2. Miser. Dom.	4.40	20.08	8.27	—
10 Poniedziałek	1940 r. W Anglii, podlegacz wojenny Churchill zostaje następcą Chamberlaina Niemiecki marsz do Belgii i Holandii.	4.38	20.10	9.21	0.42
11 Wtorek	1940 r. Padł Eben-Emael, najsilniejszy fort twierdzy Leodium.	4.36	20.11	10.19	1.20
12 Sroda	<i>Zimowy Przepł. R. w Nowosielce.</i>	4.35	20.13	11.21	1.52
13 Czwartek	1940 r. Leodium w niemieckich rękach. Rząd holenderski ucieka do Londynu.	4.33	20.15	12.26	2.19
14 Piątek	1940 r. Kapitulacja armii holenderskiej po pięciu dniach walki.	4.31	20.17	13.33	2.42
15 Sobota		4.29	20.18	14.42	3.05
16 Niedziela	3. Jubilate	4.28	20.19	15.54	3.27
17 Poniedziałek	1940 r. Linia Maginota przelamana na szerokości 100 km na połudn. wschod od Sedanu. Wkroczenie niemieckich oddziałów do Brukseli.	4.27	20.21	17.08	3.49
18 Wtorek	1940 r. Powrót Eupen, Malmedy i Mozeret do Rzeszy.	4.25	20.23	18.25	4.12
19 Sroda		4.23	20.25	19.43	4.40
20 Czwartek		4.22	20.26	21.00	5.13
21 Piątek	1938 r. Czeskie zarządzenia mobilizacyjne 1940 r. Francuska IX. armia rozbita.	4.20	20.27	22.12	5.52
22 Sobota	1939 r. Pakt wojskowy Niemcy-Italia.	4.18	20.29	23.15	6.42
23 Niedziela	4. Cantate	4.17	20.30	—	7.43
24 Poniedziałek		4.16	20.32	0.09	8.54
25 Wtorek		4.15	20.33	0.51	10.10
26 Sroda		4.14	20.35	1.26	11.28
27 Czwartek		4.13	20.36	1.54	12.45
28 Piątek	1940 r. Armia belgijska kapituluje. Angielska armia ekspedycyjna ucieka z Dünkirchen.	4.12	20.38	2.19	14.01
29 Sobota	1937 r. Atak bombowy samolotów czerwonych Hiszpanów na niemiecki pancernik „Deutschland” przy wyspie Ibiza.	4.10	20.39	2.42	15.15
30 Niedziela	5. Rogate <i>Sm. Rybliniec.</i>	4.09	20.40	3.05	16.28
31 Poniedziałek		4.08	20.41	3.26	17.40

Niemiecki czas letni; dla uzyskania czasu środkowo-europejskiego należy od podanych czasów odjąć 1 godzinę.

30. V. 48. Smieie Rybliniec 35. V. 17. Utoch, Władysław Ołope-
wicz meldował Niemcom o
Rybliniec w Nowo Biełowodowie.

Kwitnie teraz wszystko i zieleni się, gdzie spojrzysz. I trawa rośnie i zboża. Nawołuje kukulka i pokrzykuje czajka. Nie ma jeszcze lata przed „Trzema zimnymi ogrodnikami”, ale nie ma także po nich już zimy, co widać po pączkach jesionu. Bydło i trzoda chlewna wychodzi na pastwisko. W ogrodach rosną smaczne jarzyny. Kto jeszcze dotychczas nie obsiał roli, ten już tego nigdy nie dokona.

Czerwiec

		Wschód słońca	Zachód słońca	Wschód księżycy	Zachód księżycy
1 Wtorek		4.07	20.43	3.53	18.49
2 Środa	1941 r. Zwycięskie zakończenie walk na Krecie.	4.06	20.44	4.20	19.55
3 Czwartek Wniebowstąpienie		4.05	20.45	4.54	20.56
4 Piątek	1940 r. Niemieckie oddziały zdobywają Dünkirchen. Zakończenie walki w Flandrii i Artois. 1,2 miliona jeńców, niezmierny łup wojenny.	4.05	20.46	5.33	21.52
5 Sobota		4.04	20.47	6.18	22.40
6 Niedziela 6. Exaudi		4.03	20.48	7.10	23.18
7 Poniedziałek	1940 r. Linia Weyganda (Francja) przelamana na całym froncie.	4.03	20.49	8.07	23.54
8 Wtorek		4.02	20.50	9.08	—
9 Środa		4.02	20.51	10.11	0.24
10 Czwartek	1940 r. Anglicy opuszczają Narwik. Układy o kapitulację z Norwegią. Italia wypowiedzi wojnę mocarstwom zachodnim.	4.01	20.52	11.15	0.48
11 Piątek		4.01	20.53	12.24	1.10
12 Sobota		4.00	20.54	13.32	1.31
13 Niedziela Ziel. Świątki		4.00	20.54	14.44	1.51
14 Poniedziałek Ziel. Świątki	1940 r. Wkroczenie niemieckich oddziałów do Paryża.	4.00	20.55	16.00	2.13
15 Wtorek	1940 r. Verdun w rękach niemieckich.	3.59	20.55	17.15	2.39
16 Środa		3.59	20.56	18.34	3.08
17 Czwartek	1940 r. Rząd francuski ucieka do Bordeaux. Marszałek Pétain, premier nowego rządu francuskiego, prosi o zawieszenie broni.	3.59	20.56	19.50	3.45
18 Piątek	1940 r. Strassburg w niemieckich rękach.	3.59	20.57	21.00	4.39
19 Sobota	1896 r. Dzień urodzenia Reichskomisarza Gauleitera Oberprezydenta Ericha Kocha.	3.59	20.57	22.01	5.26
20 Niedziela Trinitatis	1940 r. Początek działań odwetowych przeciw Anglii za angielski terror lotniczy na terenach Niemiec.	3.59	20.57	22.49	6.35
21 Poniedziałek		3.59	20.58	23.28	7.52
22 Wtorek Początek lata	1940 r. Podpisanie niemiecko-francuskiego układu o zawieszeniu broni. 1941 r. Początek działań wojennych Niemiec przeciw Rosji.	3.59	20.58	—	9.11
23 Środa	1940 r. 500 000 Francuzów składa broń w Alzacji i Lotaryngii.	4.00	20.58	0.00	10.32
24 Czwartek	1941 r. Brześć Litewski, Wilno i Kowno w niemieckich rękach.	4.00	20.58	0.26	11.50
25 Piątek Jana	1941 r. zajęcie Białegostoku 1940 r. Układ o zawieszeniu broni z Francją nabiera mocy.	4.00	20.58	0.50	13.05
26 Sobota	1941 r. Zdobycie Dynaburgu.	4.01	20.58	1.12	14.16
27 Niedziela I. po Trinitatis		4.01	20.58	1.34	15.30
28 Poniedziałek		4.02	20.58	1.58	16.39
29 Wtorek	1942 r. Zniszczenie silnej grupy sowieckiej w rejonie Wołchowa.	4.02	20.58	2.25	17.46
30 Środa	1941 r. Zdobycie Lwowa.	4.03	20.58	2.56	18.49

Niemiecki czas letni dla uzyskania czasu środkowo-europejskiego należy od podanych czasów odjąć 1 godzinę.

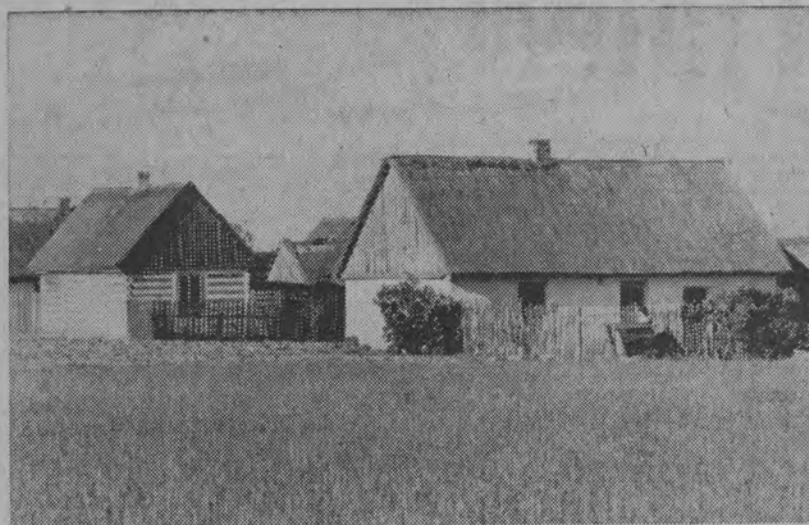
Zasiewy strzelają w pędy Piersz ziemi oddycha głęboko i rozszerza się jej łono. Aż do zrównania się dnia z nocą życzymy sobie deszczu, wilgoci i ciepła. Potem jednak, kiedy ptaki już zamilkną, „Siedmiu Braci Śpiących” ma decydować o pogodzie w dalszym ciągu lata. Torf powinniśmy teraz kopać, jeżeli ma być on dobry.

Lipiec

		Wschód słońca	Zachód słońca	Wschód księżycy	Zachód księżycy
1 Czwartek	1938 r. Niemiecko-polski układ gospodarczy. 1941 r. Ryga i Windawa w niemieckich rękach.	4.04	20.58	3.31	19.47
2 Piątek	1938 r. Porozumienie polsko-niemieckie w sprawie szkolnych dzieł historycznych 1942 r. Zdobycie twierdzy Sewastopol.	4.04	20.57	4.14	20.37
3 Sobota		4.05	20.57	5.04	21.20
4 Niedziela 2. po Trinitatis		4.06	20.57	5.58	21.56
5 Poniedziałek		4.07	20.56	6.58	22.26
6 Wtorek	<i>smieci Pamię i 4 tygodni k. Zofeli</i>	4.08	20.56	8.00	22.52
7 Środa		4.09	20.55	9.04	23.15
8 Czwartek		4.09	20.54	10.11	23.36
9 Piątek		4.10	20.53	11.18	23.57
10 Sobota		4.11	20.52	12.26	—
11 Niedziela 3. po Trinitatis	1941 r. Podwójna bitwa w rejonie Białystok i Minsk zakończona. Sowiety straciły 400 000 jeńców, 7615 czołgów, 4423 działa i 6233 samoloty.	4.12	20.51	13.38	0.17
12 Poniedziałek	1941 r. Linia Stalina przetamana.	4.13	20.50	14.51	0.40
13 Wtorek		4.15	20.49	16.07	1.06
14 Środa		4.16	20.48	17.23	1.37
15 Czwartek		4.17	20.48	18.36	2.16
16 Piątek		4.18	20.47	19.42	3.07
17 Sobota		4.19	20.45	20.38	4.10
18 Niedziela 4. po Trinitatis	1942 r. Woroszyłowgrad w Zagłębiu Donieckim zdobyty.	4.21	20.44	21.23	5.24
19 Poniedziałek	1940 r. Mowa Führera w Reichstagu, ostatni apel do Anglii.	4.22	20.43	21.59	6.45
20 Wtorek		4.24	20.42	22.29	8.08
21 Środa	1941 r. Pierwszy atak lotniczy na Moskwę.	4.26	20.40	22.54	9.30
22 Czwartek		4.27	20.39	23.17	10.49
23 Piątek		4.29	20.38	23.40	12.06
24 Sobota	1942 r. Rostow zdobyty.	4.30	20.36	—	13.19
25 Niedziela 5. po Trinitatis		4.31	20.35	0.04	14.30
26 Poniedziałek		4.33	20.33	0.30	15.38
27 Wtorek		4.34	20.31	0.59	16.43
28 Środa		4.36	20.30	1.32	17.41
29 Czwartek	1921 r. Adolf Hitler zostaje wodzem narodowo-socjalistycznej niemieckiej partii robotniczej (NSDAP).	4.38	20.28	2.13	18.34
30 Piątek	1942 r. Proletarskaja zdobyta szturmem.	4.39	20.26	3.00	19.20
31 Sobota		4.40	20.25	3.53	19.58

Niemiecki czas letni; dla uzyskania czasu środkowo-europejskiego należy od podanych czasów odjąć 1 godzinę.

biblioteka prywatna
Jakuba Antoniuka
Dobrzyńskowo-Duże
pow. Białystok
Nr, —

Lipy kwitną, a na łące siano się kosi, suszy i zwozi. Słońce pada coraz silniejszym żarem na ziemię. Zbierajmy zioła i jagody, dopóki nie grożą jeszcze silne burze i praca przy żniwie nie wzywa jeszcze nas wszystkich.

3
27 lipiec 1944. - niedziela - zioła - Biadynsk
30 " " - sobota - " - Chwoszcz
1 sierpień - niedziela - " - Dobrzyńskowo.

Sierpień

		Wschód słońca	Zachód	Wschód kaletyca	Zachód kaletyca
1 Niedziela 6. po Trinitatis	1914 r. Początek wojny światowej.	4.42	20.23	4.51	20.30
2 Poniedziałek		4.44	20.21	5.52	20.57
3 Wtorek		4.45	20.20	6.56	21.21
4 Środa		4.47	20.18	8.01	21.43
5 Czwartek	1772 r. Pierwszy rozbiór Polski.	4.48	20.17	9.07	22.03
6 Piątek		4.50	20.15	10.15	22.23
7 Sobota	1941 r. Zakonczenie bitwy pod Smoleńskiem.	4.52	20.13	11.25	22.45
8 Niedziela 7. po Trinitatis	1929 r. Pierwszy lot światowy Zeppelina. 1941 r. Niszczycielskie bitwy pod Umanem i Rostawlem.	4.54	20.11	12.35	23.08
9 Poniedziałek	1890 r. Helgoland zostaje przyłączony do Rzeszy. 1939 r. Masowa manifestacja w Gdańsku przeciw polskim podżegaczom wojennym.	4.55	20.08	13.47	23.36
10 Wtorek		4.57	20.06	15.01	—
11 Środa		4.59	20.04	16.14	0.10
12 Czwartek		5.01	20.03	17.21	0.54
13 Piątek		5.02	20.01	18.22	1.49
14 Sobota	1941 r. Zdobycie obszaru złóż kruszców w rejonie Krzywego Rogu.	5.04	19.59	19.12	2.56
15 Niedziela 8. po Trinitatis		5.05	19.56	19.53	4.14
16 Poniedziałek	1941 r. Nikolajew zdobyty.	5.07	19.54	20.27	5.37
17 Wtorek		5.09	19.52	20.54	7.02
18 Środa	1940 r. Niemcy ogłaszają przez noty do neutralnych całkowitą blokadę Anglii.	5.11	19.50	21.19	8.25
19 Czwartek	1942 r. Angielska próba urzadzenia drugiego frontu przy Dieppe unicestwiona.	5.13	19.47	21.42	9.45
20 Piątek		5.14	19.45	22.07	11.02
21 Sobota		5.16	19.43	22.32	12.17
22 Niedziela 9. po Trinitatis		5.18	19.41	23.01	13.27
23 Poniedziałek	1939 r. Niemiecko-rosyjski pakt o nieagresji.	5.19	19.39	23.34	14.33
24 Wtorek		5.21	19.37	—	15.34
25 Środa	1941 r. Zdobycie szturmem Dniepropetrowska	5.23	19.35	0.12	16.30
26 Czwartek	1939 r. Angielsko-polski pakt o pomocy 1,5 miliona Polaków zmobilizowanych. 1941 r. XXII armia sowiecka zniszczona na wschód od Wielkich Łuków.	5.24	19.32	0.56	17.17
27 Piątek	1914 r. Bitwa pod Tannenbergiem (23. 8. do 30. 8.).	5.26	19.30	1.47	17.58
28 Sobota		5.28	19.28	2.43	18.33
29 Niedziela 10. po Trinitat.		5.30	19.26	3.44	19.01
30 Poniedziałek	1939 r. Mobilizacja ogólna w Polsce. 1940 r. Rozejm w Wiedniu: nowa granica między Węgrami i Rumunią.	5.31	19.24	4.48	19.26
31 Wtorek		5.33	19.21	5.53	19.48

Niemiecki czas letni; dla uzyskania czasu środkowo-europejskiego należy od podanych czasów odjąć 1 godzinę.

Nadszedł czas żniw Sierpy i kosy zbierają chleb. Gospodynie przygotowują piwnice, aby mogły one przyjąć zbiory z ogrodów i lasów. Gospodarz natomiast wyprzedkowane stodoły, aby w nich schronić błogosławiony plon roli Chleb nagradza trud pracy.

Wrzesień

		Wschód słońca	Zachód słońca	Wschód księżycy	Zachód księżycy
	1939 r. Niemiecki kontrakt na Polskę. Gdańsk powraca do Rzeszy.				
1 Środa		5.35	19.17	6.59	20.09
2 Czwartek	1939 r. Przełęcz Jabłonkowska zdobyta. Części armii polskiej w Korytarzu odcięte.	5.36	19.15	8.06	20.29
3 Piątek	1939 r. Wypowiedzenie wojny przez Anglię i Francję.	5.38	19.13	9.15	20.50
4 Sobota	1939 r. Lotnicy angielscy naruszają neutralność Holandii.	5.40	19.11	10.25	21.13
5 Niedziela 11. po Trinitat.	1939 r. Niemieckie oddziały osiągaia Rożan nad Narwią i biorą 10 000 jeńców. Anglia rozpoczyna blokadę głodową przeciw Niemcom i neutralnym.	5.42	19.09	11.36	21.39
6 Poniedziałek	1939 r. Pomorska Brygada Kawalerii zniszczona. Wkroczenie niemieckich oddziałów do Krakowa.	5.44	19.06	12.48	22.09
7 Wtorek	1939 r. Westerplatte poddaje się. Niemieckie czołgi 60 km przed Warszawą.	5.45	19.04	14.00	22.47
8 Środa	1939 r. Niemieckie oddziały w Warszawie. Rząd polski wzywa do wojny partyzanckiej.	5.47	19.02	15.07	23.36
9 Czwartek	1939 r. Łódź obsadzona przez niemieckie oddziały. W różnych rejonach okrajone polskie oddziały zaczynają składać broń.	5.48	18.59	16.11	—
10 Piątek	1939 r. Poza Warszawą stojące polskie oddziały ostrzelują z dział własną stolicę.	5.50	18.56	17.02	0.35
11 Sobota		5.52	18.53	17.45	1.46
12 Niedziela 12. po Trinitat.	1989 r. Polski minister skarbu Kwiatkowski ucieka przez granicę rumuńską.	5.54	18.51	18.21	3.06
13 Poniedziałek	1939 r. Bitwa niszczylińska pod Radomiem zakończona. Polacy tracą 60 000 jeńców.	5.55	18.49	18.53	4.29
14 Wtorek	1939 r. Niemieckie oddziały wkraczają do Brześcia Litewskiego. Także Gdynia w niemieckich rękach.	5.57	18.47	19.17	5.53
15 Środa	1939 r. Białystok i Przemysł wzięte. 1941 r. Bitwa niszczylińska na południe od jeziora Ilmen.	5.59	18.45	19.42	7.16
16 Czwartek	1939 r. Kułno i Dęblin w niemieckich rękach.	6.01	18.43	20.07	8.37
17 Piątek	1939 r. Brześć Litewski wpada w ręce niemieckie. Oddziały sowieckie wkraczają do Polski.	6.02	18.40	20.32	9.55
18 Sobota	1939 r. Zakończenie bitwy nad Bzurą. Marszałek Rydz-Śmigły, prezydent Państwa Moscicki i minister Beck uciekają do Rumunii.	6.04	18.38	21.00	11.09
19 Niedziela 13. po Trinitat.	1941 r. Kijów w niemieckich rękach. 1942 r. Przedarcie się niemieckich oddziałów nad Terekiem.	6.08	18.33	22.08	13.25
20 Poniedziałek	<i>BWP. zgonis nie no pmasctem, 5. stopa</i>	6.08	18.33	22.08	13.25
21 Wtorek		6.09	18.31	22.51	14.24
22 Środa	1939 r. Wzięcie do niewoli generała Bortnowskiego, dowódcy armii w Korytarzu.	6.11	18.28	23.40	15.15
23 Czwartek	1939 r. Ogólny komunikat Komendy Głównej: 450 000 jeńców, 1 200 zdobytych dział.	6.12	18.26	—	15.57
24 Piątek	Początek jesieni	6.14	18.23	0.34	16.34
25 Sobota	<i>Wzrost miasm</i>	6.16	18.21	1.36	17.05
26 Niedziela 14. po Trinitat.	<i>był w miasm</i>	6.18	18.09	2.37	17.30
27 Poniedziałek	1939 r. Warszawa proponuje poddanie się i kapitulację bezwarunkowo. 1940 r. Pakt trzech mocarstw: Niemcy-Italia-Japonia.	6.20	18.16	3.42	17.53
28 Wtorek		6.22	18.13	4.49	18.14
29 Środa		6.23	18.11	5.57	18.25
30 Czwartek		6.25	18.09	7.06	18.56

Niemiecki czas letni; dla uzyskania czasu środkowo-europejskiego należy od podanych czasów odjąć 1 godzinę.

20 Antek : 2. pod. B. Ryszki

Zniwo wymaga od człowieka i konia pracy jak najusilniejszej. Jeszcze dzwoni pieśń kos, a znowu już staje koń przed plugiem, gdyż nowy zasiew pragnie znów znaleźć się w ziemi. Rola winna być przygotowana dokładnie i oczyszczona z kamieni, jeżeli zasiew ma przetrwać zimę i przynieść bogaty plon następnego lata.

Październik

		Wschód Mocna	Zachód	Wschód Księżyca	Zachód
1	Piątek	1938 r. Oswobodzenie obszaru sudeckiego.	6.26	18.07	8.16 19.17
2	Sobota		6.28	18.04	9.28 19.42
3	Niedziela 15. po Trinitat.	1942 r. Bitwa na południe od jeziora Ładogi ukończona. Zniszczenie 7 dywizji sowieckich. <i>W. P. P. W. P. P.</i>	6.30	18.01	10.40 20.11
4	Poniedziałek		6.32	17.59	11.52 20.46
5	Wtorek		6.34	17.57	13.00 21.30
6	Środa	1939 r. Führer przemawia w Reichstagu. Liczba jeńców polskich wynosi 694 000 ludzi. Obszerny plan pokojowy Führera.	6.35	17.55	14.06 22.25
7	Czwartek		6.37	17.52	14.58 23.30
8	Piątek		6.39	17.50	15.42 —
9	Sobota	<i>smierć Stefana w Jozowicie</i>	6.41	17.47	16.19 0.44
10	Niedziela 16. po Trinitat	1920 r. Karyntia opowiada się za niemieckością 1938 r. Obszar Sudecko-niemiecki obsadzony przez niemiecką siłę zbrojną.	6.42	17.45	16.51 2.04
11	Poniedziałek		6.44	17.42	17.18 3.26
12	Wtorek	1939 r. Chamberlain odrzuca szorstko propozycje pokojowe Hitlera <i>Pr. 1</i>	6.46	17.40	17.43 4.48
13	Środa	<i>70</i>	6.48	17.38	18.06 6.09
14	Czwartek	1939 r. Niemcy opuszczają Ligę Narodów	6.50	17.36	18.31 7.28
15	Piątek		6.51	17.33	18.57 8.46
16	Sobota	1813 r. Bitwa Narodów pod Lejpcig (16—19. 1813 r.).	6.53	17.31	19.28 10.00
17	Niedziela 17. po Trinitat		6.55	17.29	20.01 11.10
18	Poniedziałek	1938 r. Niemiecko-polski układ o kredycie towarowym. 1941 r. Zniszczenie sowieckich armii w rejonie Wjasmy i Brińska	6.57	17.27	20.42 12.14
19	Wtorek		6.59	17.25	21.30 13.08
20	Środa		7.01	17.23	22.24 13.55
21	Czwartek		7.03	17.20	23.21 14.35
22	Piątek		7.05	17.18	— 15.07
23	Sobota		7.07	17.16	0.26 15.34
24	Niedziela 18. po Trinitat.	1795 r. Układ rosyjsko-pruski o trzecim rozbiórce Polski.	7.09	17.14	1.28 15.58
25	Poniedziałek		7.11	17.11	2.34 16.20
26	Wtorek		7.12	17.09	3.41 16.39
27	Środa		7.14	17.07	4.51 17.00
28	Czwartek	1941 r. Wywalczenie dostępu do połwyspu Krymskiego.	7.16	17.05	6.01 17.21
29	Piątek		7.18	17.03	7.14 17.44
30	Sobota		7.20	17.01	8.28 18.12
31	Niedziela 19. po Trinitat.	<i>Grodno/KOR</i>	7.22	16.59	9.42 18.46

Niemiecki czas letni dla uzyskania czasu środkowo-europejskiego należy od podanych czasów odjąć 1 godzinę.

Ziemniaki i buraki przynosi nam w darze rola. Obchodzimy dożynki. W powietrzu unoszą się nitki babiego lata. Trzody wracają do obór. Myśliwy wychodzi w pole. Liście jesionów opadają na ziemię, liście wszystkich innych drzew żółkną i zmieniają barwę. Zielony kraj staje się brązowy i cichy.

23 VII 1944 r.

Listopad

		Wschód słońca	Zachód	Wschód kuejca	Zachód
1 Poniedziałek	1941 r. Stolica Krymu, Simferopol, zdobyty przez niemieckie oddziały. Niemieckie łodzie podwodne operują na oceanie Indyjskim.	7.23	16.58	10.54	19.27
2 Wtorek	<i>z 1948 do 1949 z Głównego Urzędu Statystycznego</i>	7.25	16.56	11.59	20.18
3 Środa	1939 r. Amerykański zakaz wywozu broni zostaje zniesiony.	7.27	16.54	12.57	21.20
4 Czwartek	1935 r. Podpisanie niemiecko-polskiego układu gospodarczego	7.29	16.52	13.44	22.31
5 Piątek	1938 r. Utworzenie Towarzystwa niemiecko-polskiego. 1937 r. Porozumienie niemiecko-polskie w sprawie mniejszości narodowych	7.31	16.50	14.23	23.48
6 Sobota		7.33	16.48	14.54	—
7 Niedziela 20 po Trinitat	<i>Modlitwa Kłob.</i>	7.35	16.46	15.21	1.07
8 Poniedziałek	1941 r. Wkroczenie oddziałów niemieckich do Jalty. <i>p</i>	7.37	16.44	15.45	2.27
9 Wtorek	1941 r. Neville Chamberlain, jeden z głównych winowajców wojny, umiera.	7.39	16.43	16.08	3.46
10 Środa		7.40	16.41	16.31	5.05
11 Czwartek		7.42	16.39	16.56	6.23
12 Piątek		7.44	16.37	17.24	7.38
13 Sobota		7.46	16.36	17.55	8.51
14 Niedziela 21 po Trinitat	1941 r. Angielski lotniskowiec „Arc Royal” zatopiony na morzu Śródziemnym.	7.48	16.35	18.34	9.58
15 Poniedziałek	1940 r. Wielki atak niemieckiego lotnictwa na Cowentry.	7.50	16.33	19.19	10.59
16 Wtorek	1941 r. Zdobycie Kercza.	7.52	16.32	20.11	11.50
17 Środa		7.54	16.30	21.07	12.34
18 Czwartek		7.55	16.28	22.10	13.08
19 Piątek		7.57	16.27	23.12	13.38
20 Sobota	1941 r. Węgry przystępują do paktu trzech mocarstw. Wielki atak na Birmingham.	7.58	16.25	—	14.02
21 Niedziela		8.00	16.24	0.17	14.24
22 Poniedziałek		8.02	16.23	1.23	14.44
23 Wtorek	1940 r. Rumunia przystępuje do paktu trzech mocarstw.	8.04	16.22	2.32	15.04
24 Środa	1940 r. Słowacja przystępuje do paktu trzech mocarstw. Zmasowany atak lotnictwa niemieckiego na Southampton.	8.06	16.21	3.41	15.24
25 Czwartek	1941 r. Akt państwowy w Berlinie. Przedłużenie paktu antykominternowskiego i przystąpienie dalszych państw.	8.07	16.20	4.53	15.46
26 Piątek	<i>Podobnie słowiańskie o tym samym nie pamięć</i>	8.09	16.19	6.08	16.12
27 Sobota		8.11	16.18	7.24	16.43
28 Niedziela 1. Adwentowa	<i>To</i>	8.13	16.17	8.39	17.21
29 Poniedziałek	1940 r. Wielki atak lotnictwa niemieckiego na Londyn.	8.14	16.16	9.49	18.10
30 Wtorek		8.16	16.15	10.52	19.09

Niemiecki czas letni; dla uzyskania czasu środkowo-europejskiego należy od podanych czasów odejść 1 godzinę.

Nadchodzą mgły. Gęsi północy ciągną ku południowi. Wrony spadają znowu stadami na wieś i podwórka. Młóćmy zboże i miedlimy len. Lecz ustańmy na chwilę z pracą i wspomnijmy o zmarłych! Wokół nas wszędzie jest umieranie i tylko w nim rośnie wieczne życie. Spójrzcie, drzewa na miejscu opadłego liścia mają już drobnutkie pączki!

Grudzień

	Wschód słońca	Zachód	Wschód księżycy	Zachód
1 Środa	8.18	16.15	11.45	20.21
2 Czwartek	8.19	16.14	12.26	21.36
3 Piątek	8.20	16.13	13.00	22.55
4 Sobota	8.22	16.12	13.28	—
5 Niedziela 2. Adwentowa	8.23	16.12	13.52	0.15
6 Poniedziałek	8.24	16.11	14.14	1.33
7 Wtorek	8.25	16.10	14.36	2.50
8 Środa	8.27	16.10	15.00	4.06
9 Czwartek	8.29	16.10	15.25	5.21
10 Piątek	8.30	16.09	15.54	6.34
11 Sobota	8.31	16.09	16.28	7.43
12 Niedziela 3. Adwentowa	8.32	16.09	17.11	8.41
13 Poniedziałek	8.33	16.09	17.59	9.38
14 Wtorek	8.33	16.09	18.54	10.24
15 Środa	8.34	16.09	19.54	11.09
16 Czwartek	8.35	16.09	20.57	11.40
17 Piątek	8.36	16.10	22.02	12.06
18 Sobota	8.37	16.10	23.07	12.29
19 Niedziela 4. Adwentowa	8.38	16.10	—	12.50
20 Poniedziałek	8.39	16.10	0.13	13.09
21 Wtorek	8.39	16.11	1.21	13.28
22 Środa Początek zimy	8.39	16.11	2.31	13.48
23 Czwartek	8.40	16.12	3.43	14.11
24 Piątek	8.40	16.12	4.57	14.38
25 Sobota Boże Narodz.	8.41	16.13	6.17	15.12
26 Niedziela Boże Narodz.	8.41	16.14	7.28	15.57
27 Poniedziałek	8.41	16.15	8.31	16.52
28 Wtorek	8.41	16.15	9.31	18.00
29 Środa	8.42	16.16	10.25	19.17
30 Czwartek	8.42	16.17	11.03	20.38
31 Piątek Sylwestra	8.42	16.18	11.33	22.01

Niemiecki czas letni; dla uzyskania czasu środkowo-europejskiego należy od podanych czasów odjąć 1 godzinę.

biblioteka prywatna
Jakuba Antoniuka
Dobrzyniewo-Duże
pow. Białystok
Nr. _____

Mija rok stary. Dzień staje się krótki. Soki uciekają z drzew. Spoglądamy wstecz na naszą działalność w mijającym roku i błogosławimy spokój, jaki nam daje dokonana praca. Spójrzmy na rok nowy Jak dziecko leży on w kołysce starego.

Miejsce na notatki

Rm	A	B	H	D
45	11	62	10-	73
	23	137	20-	93
	134		12-	145
	55	127	8	195
	484	154	42	215
	62	144	78	235
	160	134	98	282
160	1504	63	140	293
220	224	176	130	303
302	233	166	170	326
316	223	218	184	376
342	191	253	134	418
	292	82	24	437

biblioteka prywatna
Jakuba Antoniuksa
Dobrzyniewo-Date
pow. Białystok

O co chodzi w obecnej wojnie?

Napisał Franz Thebud, Königsberg (Pr).

Niemcy nie prowadzą obecnej wojny dla uciskania innych narodów. Naród niemiecki jako największe państwo w sercu Europy musiał zawsze przyglądać się temu, jak inne państwa zachodu z Anglią i Ameryką na czele opływają w nadmiar ży-
ciowo ważnych
cie pełne dobro-
na ciasnej prze-
ród niemiecki
na dowóz środ-
wych i innych
wszej potrzeby

Zwiedziony
rzeczeniami pre-
sona, wedle
wi niemieckiemu
pewniona lepsza
warły Niemcy po
światowej roku
swymi wrogami.
musiał jednak
rzyć, że został
Żydzi i marksi-
do coraz więk-
upadku. Obecną
wojnę prowadzi
o swoje podsta-
ciowe, o wol-

W poprzednich
nęły sobie Ang-
w swoich wyprawach łupieskich połowę świata. W Afryce
w Azji weszły one w posiadanie najcenniejszych obszarów z bo-
gatymi skarbnami ziemi i wyzyskiwały je dla siebie. Ludzie w tych
koloniach muszą pracować jako niewolnicy. Anglia i Ameryka
nie wykorzystują tych bogactw ziemi dla dobra całego swego
narodu, ale tylko dla dobra niewielu milionerów, którzy chcą wieść
życie w zbytku i komforcie. Międzynarodowy żydowski kapitał

Gauleiter Erich Koch
Szef Zarządu Cywilnego na okręg Białystocki, Oberprezydent i Gauleiter Prus Wschodnich, który jest jednocześnie Komisarzem Rzeszy dla Ukrainy

dóbr i wiodą ży-
bytu. Ścisnięty
strzeni, był na-
skazany zawsze
ków żywności-
artykułów pier-
z zagranicy.
obłudnymi przy-
zydenta Wil-
których narodó-
miała być za-
przyszłość, za-
pierwszej wojnie
1918, pokój ze
Naród niemiecki
wkrótce przej-
oszukany i że
ści popychają go
szej nędzy i
narzuconą sobie
naród niemiecki
wowe prawa ży-
ność i chleb.

stuleciach za-
garia i Ameryka

w rękach kilku set rodzin plutokratycznych chce narody ziemi uczynić sługami swoich osobistych interesów. Naród ziemi musi głodować i pracować, aby pareset bankierów mogło prowadzić wygodne życie.

Niemcy przyglądały się temu stanowi rzeczy już od wielu dziesiątków lat z uczuciem niezadowolenia i — powołując się na swoje prawa życiowe — coraz natarczywiej stawiały żądanie dopuszczenia ich do udziału w bogactwach ziemi. Świat posiadających nie wysłuchał jednak świata gołyszów. W przymierzu z Niemcami stoi wiele narodów, które także nie chcą być wykluczone od udziału w wykorzystywaniu bogactw tej ziemi. Dlatego też Niemcy toczą tę walkę nie tylko dla nas, ale także dla sprowadzenia całkowicie nowej organizacji kontynentu europejskiego. Führer Adolf Hitler chce, aby wszyscy ludzie i narody żyjące w Europie mogły w spokoju i pokoju oddawać się swojej pracy i prowadzić życie w atmosferze wolności i bezpieczeństwa.

Były kolchoźnik cieszy się, że ma znowu własne gospodarstwo.

Führer Adolf Hitler uwalnia Was także od knuta bolszewizmu, od ucisku przez system bolszewicki. Nie może więcej zdarzyć się, żeby Żydzi państw demokratycznych i Bolszewicy mogli co kilka dziesiątków lat popychać narody do wojny. Naród niemiecki wyciąga rękę do każdego, kto wyraża gotowość iść drogą wiodącą do porządku, podniesienia i postępu oraz do lepszej przyszłości. Prowadzi on swoją wojnę nie tylko dla własnych celów, ale także dla ludności pracującej na zajętych obszarach. Ma ona po osiągnięciu zwycięstwa iść w pokój i bezpieczeństwie do swojej pracy codziennej. O to toczą Niemcy tę wojnę i dlatego każdy ze swej strony musi wypełniać swoje obowiązki na przydzielonym mu miejscu pracy.

Unormowana administracja w okręgu Białostockim

Napisał Oberregierungsrat przy Szefie Zarządu Cywilnego
Dr. Lalla.

Kiedy po wielkich sukcesach oręża niemieckiego w walce przeciw bolszewizmowi obejmowały władze niemieckie w zarząd okręg Białostok, to w pierwszej linii musiały się one zająć odbudową administracji na tym obszarze; bowiem po półtorarocznym władaniu bolszewizmu z technicznej strony administrowania nie pozostało na tym terenie niemal nic, co pozwoliłoby przejąć się i prowadzić dalej jako odpowiadające europejskim poglądom i punktom widzenia.

Przy ocenie wyników niemieckiej pracy nad odbudową nie powinno się zapominać, że na przestrzeni niecałych 2 lat okręg Białostocki był dwukrotnie widownią zmagani wojennych i że wojna pozostawiła na nim swoje wyraźne ślady.

Pierwszym zabiegiem zdążającym do podniesienia i odbudowy okręgu było urządzenie przez władze niemieckie aparatu administracyjnego, bowiem planowa działalność władz administracyjnych jest podstawowym warunkiem pomyslnych wyników każdej pracy nad odbudową.

To, że zarząd niemiecki we wszystkich zakresach swojej pracy przystosowuje się do warunków stwarzanych przez wojnę totalną — jest całkowicie zrozumiałe; wszystkie zajęte i nowo pozyskane

Siedziba Szefa Zarządu Cywilnego w Białostoku.

Widok Grodna.

obszary muszą zostać wbudowane i włączone organizacyjnie do wielkiego aparatu wojennego, a tym samym do gospodarki wojennej Rzeszy Niemieckiej.

Szefem Zarządu Cywilnego dla obszaru białostockiego, t. zn. dla okręgu Białystok, został Erich Koch, Oberprezydent i Gauleiter Prus Wschodnich i Reichskomisarz dla Ukrainy. Zlecił on ze swej strony odpowiednim ludziom z Prus Wschodnich prace nad odbudową i podniesieniem gospodarczym tego okręgu.

Okręg Białostocki został podzielony na powiaty z Kreiskomisarzami na czele. Po różnych reorganizacjach i zestawieniach terytorialnych istnieje obecnie 7 następujących powiatów wiejskich: Białystok, Grodno, Lomscha, Grajewo, Sokolka, Wolkowysk i Bielsk, do których przyłącza się powiat miejski Białystok z Komisarzem miejskim na czele. Powiaty z kolei podzielone są na kierowane przez Amtskomisarzy gminy (Amtsbezirk). Miasta rządzone są przez burmistrzów.

Zgodnie z niemieckim planem organizacyjnym Zarządy Powiatowe obejmują potrzebne do administrowania powiatem oddziały i placówki służbowe. Wśród nich szczególne znaczenie dla ludności wiejskiej ma Kreisbauernschaft, który reguluje i kieruje zarówno produkcją jak i rejestracją oraz rozdziałem produktów rolnych. W gminach, do pomocy Amtskomisarzom na odcinku rolnym, przydzieleni są Landbewirtschaftlerzy, którzy działają także w poszczególnych powiatach jako Bezirkslandwirtowie.

Za utrzymanie bezpieczeństwa i porządku oraz za zapewnienie posłuchu dla wydawanych praw, zarządzeń i przepisów odpowiedzialne są placówki służbowe policji. Znajdują się one w siedzibie Szefa Zarządu Cywilnego i miastach powiatowych. Natomiast w siedzibach Amtskomisarzy rozmieszczone są komisariaty żandarmerii, które w większych miejscowościach gmin utrzymują posterunki.

Ze strony władz administracyjnych przeprowadzany będzie nadal cały szereg zarządzeń natury organizacyjnej, które dopiero wtedy pozwolą na planową administrację.

Cała ludność okręgu musiała zostać ujęta w kartotekę, ponieważ poprzednio przeprowadzane rejestracje zaginęły wśród wydarzeń wojennych i czterokrotnej zmiany państwowości od roku 1939. Każdy mieszkaniec okręgu, bez względu na narodowość, musi być przez niemieckie władze zarejestrowany i posiadać wydany na podstawie tej rejestracji dowód osobisty z fotografią. Wraz z rejestracją wprowadzono obowiązek meldunkowy (za- i wymeldowania się) przy zmianie miejsca zamieszkania lub miejsca pracy. Wydawane są różne przepisy natury higienicznej i sanitarnej, gdyż tylko w ten sposób można zapobiec chorobom zakaźnym lub ograniczyć je do małych tylko ognisk. Wśród tych zarządzeń wymienimy choćby tylko rozporządzenie o wodzie do picia. Policja służby zdrowia ma za zadanie nie tylko czuwać nad przeprowadzaniem tych higienicznych i sanitarnych zarządzeń, ale także od siebie wydawać polecenia, leżące w interesie utrzymania zdrowotności.

Sprawą specjalnego znaczenia w okręgu Białostockim jest zagadnienie dyscypliny ruchu na drogach publicznych, której ludność wiejska ze starego nałogu nie zachowuje. Zarząd niemiecki przez budowę nowych dróg i ulepszenie starych doprowadził się ich do stanu, w jakim nie znajdowały się one nawet w czasie pokoju. Szlaki główne służą w coraz większej mierze ruchowi dalekobieżnemu, a więc pojazdom mechanicznym, tak że fury nie mają absolutnie nic do szukania na środku szosy, a dla wozów, których woźnice śpią i pozostawiają koniom troskę o powrót do domu, w ogóle nie ma miejsca na szosie. Dla utrzymania unormowanego ruchu i uniknięcia wypadków konieczne jest, aby z nastaniem zmroku

Wieś w powiecie Wolkowyskim.

wszystkie pojazdy miały światło. Bydło lub stada gęsi nie powinny paść się w rowach przy szosie, ponieważ wałęsają się one wtedy często po niej i — pominiawszy już możliwość straty zwierzęcia dla właściciela — przedstawiają one zawsze niebezpieczeństwo dla wszystkich pojazdów na szosie.

Dalszą ważną sprawą jest stosowanie się do przepisów dotyczących zaciemniania okien. Jeśli dzisiaj trudno o naftę, a czasem nie ma jej zupełnie, co powoduje, że oświetlanie mieszkań przez czas dłuższy jest niemożliwe, to mimo to przepisy dotyczące zaciemniania powinny być respektowane; przy atakach lotniczych bowiem wszelkie źródła światła, choćby to były tylko słabo oświetlane okna, przedstawiają dobry cel. Atakujący lotnicy nie interesują się tym, czy w danym domu znajduje się jakiś niemiecki urząd, czy też mieszkają w nim Polacy albo Białorusini. Nie stosowanie się do przepisów o zaciemnianiu okien będzie surowo karane.

Pociągani żądzą złudnego zysku skłonni są mieszkańcy okręgu Białostockiego ciągle jeszcze do handlu pokątnego i przemyśnictwa. Wydaje im się, że przez paskarskie ceny przy szmuglu i handlu pokątnym osiągają wielkie zyski, zapominają jednak przy tym, że sami muszą płacić ceny paskarskie, co zjada cały zysk ze sprzedaży przemyconego towaru. Nie należy jednak zapominać, że ceny, jakich się żąda i jakie się płaci w handlu pokątnym i przemyśle, psują poziom ceny w handlu publicznym i w końcowym wyniku cała ludność ponosi wyłącznie ciężar tych wysokich cen, interesy na tym robią bowiem tylko ciemne elementy, kierujące z ukrycia handlem pokątnym lub przemytem.

Zarząd niemiecki dokonał odpowiednich zabiegów, aby Żydom, w których rękach głównie leżało kierownictwo i zyski z handlu pokątnego i którzy także w dawniejszych latach chowali do kieszeni cały dochód ludności rolniczej — zostały te możliwości odebrane. Charakterystyczne jest, że po zlikwidowaniu lub po zamknięciu gheft w okręgu Białostockim ceny w „czarnym handlu“ spadły niesłychanie.

Należy wspomnieć, że dla wszelkich wykroczeń przeciw prawom, rozporządzeniom, zarządzeniom i poleceniom administracji niemieckiej, wydawanych celem utrzymania bezpieczeństwa i porządku, zapewnienia wyżywienia ludności i popierania akcji odbudowy, przewidziane są jak najsurowsze kary.

Zrozumiałe jest, że wywołane warunkami wojenne zarządzenia są często bardzo twarde i tym ostrzejsze, że okręg Białostocki był dwukrotnie terenem nowocześnie prowadzonej wojny. Przyniosła

Fratwy na Niemnie pod Grodnem.

ona ze sobą nie tylko jaskrawe ograniczenia w wielu dziedzinach życia codziennego, ale często także zupełny brak niektórych artykułów.

Wszystkie te zjawiska są jednak właśnie wywoływane przez wojnę i to bardzo twardą i ciężką, skierowaną przeciw bolszewikom i stojącym za nimi Żydom, którzy chcieliby uciskać i zniszczyć wszystko, co nie żydowskie. Jeżeli pewne elementy sądzą, że powinny obdarzać sympatią przestępcze bandy, których napady odbijają się w sposób dotkliwy niemal wyłącznie na ludności miejscowej, aby w ten sposób szkodzić może niemieckiej administracji lub niemieckiemu aparatowi wojennemu — to jest to poważna pomyłka z ich strony. Napady band przestępczych, składających się niemal wyłącznie z żywiących wstręt do pracy mętów społecznych i żyjących tylko kosztem tubylczej ludności, kierują się zawsze przeciw niej właśnie i to tym więcej, że władze niemieckie mają dość siły, aby w razie potrzeby zaprowadzić ład i bezpieczeństwo przy zastosowaniu jak największej bezwzględności i surowości, przy czym wszyscy sprzyjający bandom mogą łatwo zostać przyprawieni o utratę mienia, a niekiedy nawet życia.

Uplęnięło już 1 i ¼ roku działalności zarządu niemieckiego. Na tej przestrzeni czasu dokonał on w dziedzinie odbudowy potężnego wysiłku, co jest tym bardziej godne uznania, że naród niemiecki znajduje się już w czwartym roku ciężkiej wojny.

Błędy polskiej polityki zagranicznej

Napisał H. H. Derwisch z ministerstwa dla zajętych Obszarów Wschodnich

Wracając myślą do politycznych wydarzeń ostatnich lat, zadaje sobie dzisiaj niejedno pytanie, na czym właściwie polegały błędy polskiej polityki zagranicznej. Poniższe rozważania mają przyczynić się do wyjaśnienia tej kwestii.

Rewolucja narodowo-socjalistyczna z 30 stycznia 1933 r. powołała do życia nowe Niemcy, dążące do stworzenia na zasadach sprawiedliwości opartej wspólnoty i uczciwej współpracy narodów europejskich. Starały się one przede wszystkim o nawiązanie dobrych stosunków ze swymi sąsiadami. Już w pierwszym roku istnienia narodowo-socjalistycznych Niemiec linia ich polityki zewnętrznej pozwoliła jasno rozpoznać, że życzą one sobie naprawy stosunków z Polską i zmiany istniejącego stanu naprężenia w obopólne porozumienie. Napięcie niemiecko-polskie znajdowało swe wyjaśnienie w pierwszej linii w tym, że aż dotychczas Anglia i Francja potrafiły ze skutkiem przeszkadzać porozumieniu niemiecko-polskiemu. Zgodnie z ich życzeniem Polska miała ustawnie zagrażać Niemcom od wschodu. Polityka zagraniczna Polski zależna była od mocarstw zachodnich, które państwo polskie

Rozbity tank sowiecki z 15-tocentymetrowym działem

Także ten sowiecki tank-olbrzym został unieszkodliwiony przez niemieckich żołnierzy.

uważały jedynie za posłuszne w ich rękach narzędzie. Z jego pomocą miałyby Anglia i Francja możliwość doprowadzić wedle swego upodobania do konfliktu na wschodniej granicy Niemiec.

We właściwym zrozumieniu roli nowych Niemiec dla przyszłego politycznego rozwoju w Europie zdecydował się marszałek Piłsudski na trzymanie Polski z dala od niebezpiecznej gry mocarstw zachodnich. Zrozumiał on możliwość uwolnienia się od patronowania francuskiego i prowadzenia na przyszłość samodzielnej polityki. Porozumienie z Niemcami dawało do tego odpowiednią sposobność. I tak został 26-go stycznia 1934 r. zawarty między Niemcami a Polską pakt o nieagresji, oznaczający punkt zwrotny w całej polityce europejskiej, ponieważ w ten sposób przewodnictwo mocarstw zachodnich na wschodzie Europy zostało usunięte. W stosunkach niemiecko-polskich wywołał ten układ zmianę całkowitą.

Ze strony niemieckiej zrobiono wszystko, co mogłoby służyć sprawie obopólnego porozumienia. Szczególną troskę przykładali Niemcy do kulturalnych stosunków z Polską. Delegacje polskich uczonych, przedstawiciele polskiej młodzieży, polscy sportowcy i t. d. zostali zaproszeni do Niemiec. Miały także miejsce odpowiednie rewizyty. Wielka liczba polskich artystów miała możliwość pracy w Niemczech. Wiele polskich książek zostało przełożonych na język niemiecki. Jeżeli nawet znajdująca się pod wpływami żydow-

Marsz Sowietów nie na Berlin, ale do obozów jeńców wojennych.

skimi prasa polska nie zaniechała zamącania stosunków niemiecko-polskich, to jednak pakt o nieagresji z roku 1934 nie chybił swego działania.

W roku 1935 umarł Marszałek Piłsudski. Miał on na łożu śmierci przyjąć od swego ucznia — jak się chętnie sam nazywał — były polski minister spraw zagranicznych — przyrzeczenie, że będzie on dalej godnie prowadził politykę porozumienia z Niemcami. Następne lata przyniosły dowód, że Polska z politycznego związku z Niemcami może osiągnąć tylko korzyści. Polityka niemiecka pozwoliła Polsce wziąć udział w swoich sukcesach. Ona dopiero umożliwiła armii polskiej wkroczenie na Zaolzie i skłoniła Litwę do porozumienia z Polską. Sukcesy te polski minister spraw zagranicznych zapisuje chętnie na swój rachunek, znaczenia jednak nowego urządzania Europy przez Niemcy nie zrozumiał on albo nie chciał zrozumieć. Nie zadawał on sobie trudu zastanowienia się nad korzyściami i możliwościami współpracy z rosnącą potęgą Niemiec. Jak prawdziwe jest to przypuszczenie, wskazuje fakt, że nie chciał on zrozumieć poczynionych mu przez Adolfa Hitlera w styczniu 1939 r. propozycji co do ostatecznego pokojowego unormowania stosunków polsko-niemieckich. Jak wyraził się syn polskiego prezydenta, ambasador Michał Mościcki w swoim liście do ojca, istniała wtedy tylko jedna jasna polityka w Europie — polityka niemiecka! Świadomość tego nie dotarła nigdy do Becka! Przez swoją nieudolność wziął on na siebie olbrzymią winę. Co raz

więcej i więcej popadał on w krąg zaślepionej klikki wrogów Niemiec, dla której wszystkie środki były dobre, aby cały naród polski poduszyc. W znacznej mierze przyczynili się do tego żydzi. Było im łatwo wpływać na politykę polską, ponieważ wiele wysokich stanowisk państwowych było obsadzonych przez żydów, ewentualnie wiele wysoko postawionych osobistości miało za żony żydówki. Ponieważ prezydent państwa, Mościcki, miał za wyłączne zadanie reprezentowanie tylko państwa polskiego, nie jest rzeczą dziwną, że Rydz Śmigły — zdecydowany wróg porozumienia niemiecko-polskiego — zaczął wywierać co raz silniejszy wpływ na politykę zagraniczną Polski.

Co mogło powodować Beckiem, że nie poszedł on na propozycje niemieckie? Jak wiadomo, Führer zaproponował mu wyjaśnienie kwestii Gdańska i usunięcie naprężenia powstałego przez sprawę mniejszości. Faktem jest, że Beck udał się na najszybszej drodze do Londynu. Już w marcu 1939 roku mógł premier angielski, Chamberlain w Izbie Gmin mówić o brytyjsko-polskim pakcie o wzajemnej pomocy. W ten sposób włączył Beck Polskę znowu do organizowanego przez Anglię frontu, okrążającego Niemcy. Pozwolił on uczynić się narzędziem brytyjskiej dyplomacji. Rząd polski odrzucił w ogóle możliwość dyskusowania przedstawionych przez Niemcy propozycji. Nie mógł on zdecydować się na wyzyskanie dawanej mu szansy. Polska przez ten układ z Anglią popadła znowu w zależność polityczną. Pakt o nieagresji został przez pana Becka zerwany. Polska zobowiązana była teraz prowadzić wojnę przeciw Niemcom, chwycić za broń wtedy, kiedy by tylko Anglia sobie tego życzyła. Znowu więc stała się Polska instrumentem polityki mocarstw zachodnich. Musiała ona przyjąć rolę prowokatora, ponieważ tak przewidywał plan brytyjsko-francuski. Polska miała w przyszłej wojnie związać znaczne siły niemieckie na wschodzie. Podżegacze wojenni z Londynu i Paryża osiągnęli swój cel.

W kwietniu 1939 r. zgłosił Führer raz jeszcze przed całym światem gotowość do układów z rządem polskim dla uregulowania stosunków z Polską. Wydawało się, że stojące u steru Polski jednostki są głuche. Ludzie ci zapomnieli o wskazaniu pierwszego Marszałka. Całkowite załamanie się Polski kazało im, być może, przypomnieć je sobie, ale to uświadomienie, o ile w ogóle ono istniało, przyszło za późno. Skutków błędów polskiej polityki zagranicznej nie mógł także zlikwidować Beck, który powinien był przestrzegać testamentu Marszałka Piłsudskiego w sprawach polityki zagranicznej. Nie dotrzymał on swego przyrzeczenia, danego Marszałkowi Piłsudskiemu.

Bandy przeszkadzają w pracy nad odbudową gospodarczą i zakłócają spokój

Napisal // - i Polizeiführer dla okręgu Białostockiego
// - Oberführer Fromm.

W okresie czasu obejmującym niecałe dwa lata był okręg Białostocki dwukrotnie terenem działań wojennych. Najpierw więc walczyły zwycięskie oddziały niemieckie z wojskiem polskim, które w przeciągu kilku tygodni przed bramami Berlina pokonać chciało armię niemiecką, a następnie w wielkich niszczycielskich bitwach przepędzali niemieccy żołnierze Czerwoną Armie, która również miała zamiar zalać i zniszczyć Niemcy. Wyparta została ona nie tylko z okręgu Białostockiego, ale — jak do dnia dzisiejszego — aż do Wołgi i Kaukazu.

W ciągu tych dwóch lat władza państwowa, a więc i formy administracji zmieniły się w okręgu Białostockim aż czterokrotnie. We wrześniu 1939 roku zarząd polski został zniesiony przez oddziały niemieckie. Po krótkim okresie niemieckiego zarządu wojskowego przeszedł ten okręg jeszcze w roku 1939 na mocy porozumienia pomiędzy Niemcami a Związkiem Sowieckim pod władzę tego ostatniego. Ale już w pierwszych miesiącach zmagani wojennych z wrogiem świata — komunizmem znalazł się okręg Białostocki w jesieni 1941 r. znowu pod rządami administracji niemieckiej.

Byli żołnierze Armii Czerwonej, którzy wyróżnili się w walce przeciw bandom, otrzymali niemiecką odznakę szturmową.

Ochotnicze szwadrony kozaków walczą pod dowództwem niemieckim przeciw Sowiecom.

Dla dobrze zorganizowanej administracji konieczne jest istnienie pewnych linii wytycznych działania w postaci praw, rozporządzeń i wskazówek. Jest również samo przez się zrozumiałe, że administracja wojenna, a w szczególności zarząd obsadzonych i nowopozyskanych obszarów wymaga istnienia swoich własnych form i wykazuje też je. Im bardziej zorganizowane jest państwo, tym więcej wymaga ono posłuchu dla swoich ustaw, rozporządzeń i t. p.; w razie potrzeby sprawujący władzę potrafi przy użyciu siły wymusić szacunek dla tych ustaw i przepisów.

To, że szczególnie na tych obszarach, które dostały się pod zarząd zwycięskiej władzy państwowej w wyniku sukcesu orężnego, forma administracji odpowiada w czasie wojny nie stosunkom pokojowym, ale surowej rzeczywistości wojennej, zgodne jest całkowicie ze stawianymi przez wojnę wymaganiami. Bowiem wojna jest właśnie czymś twardym, nieubłagany i straszny. Żąda ona od każdego ograniczeń, ofiar i wyrzeczeń, szczególnie zaś na obszarach objętych nią, lub tych, nad którymi ona już przeszła. Rzecz samo przez się zrozumiałą jest, że zwycięska władza państwowa bierze natychmiast obszary nowopozyskane i obsadzone w służbę swego gospodarstwa — swojej gospodarki wojennej; taki stan rzeczy odpowiada już nawet samemu instynktowi samozachowaw-

czemu! Odbudowa prowadzona jest z punktu widzenia użyteczności dla dalszego prowadzenia i ukończenia wojny, przy czym od nowopozyskanych lub obsadzonych obszarów żąda się, jako ich najmniejszego wkładu do zwycięstwa, aby zaopatrywały się one same.

Warunkiem każdej odbudowy jest porządek i spokój. Jeżeli go nie ma, albo jeżeli jest on zakłócany, to praca nad odbudową staje się niemożliwa. Wynikające z tych zakłóceń szkody ponosi nie tylko sam sprawujący władzę, jak to się często mylnie sądzi, ale przeważnie, a najczęściej nawet wyłącznie mieszkańcy obsadzonych obszarów. Wzniesienie niepokoju, sabotaż i t. d. albo nawet tylko ich wspieranie lub tolerowanie jest bronią obosieczną, która łatwo może się zwrócić przeciw temu, kto nią wojuje.

Wśród polskiej i białoruskiej ludności okręgu Białostockiego, poza małymi grupami Litwinów w powiecie Grodno, żyje jeszcze stosunkowo znaczna liczba Żydów, którzy w większości miast okręgu stanowią o wiele więcej, niż połowę całej ludności. Żydzi opano-

Kierownik # i Policii
 ...
 ...
 ...

Białystok, 16 października 1942.

ODEZWA!

Na skutek wojny, która na naszym terenie została ze szczególną gwałtownością część ludności musiała opuścić swoje siedziby i ukrywać się w lasach, ponieważ domy ich zostały zburzone wskutek działań wojennych, inni byli zmuszeni do wyjazdu z terenów. Uprzedził już przeszło rok, odhad zapowiadał znowu spokój na naszym terenie. Bolszewicy nie wydzili i już nigdy nie wrócili. O istnieniu niezapobiegawczych, którzy obecnie w odległości kilku tysięcy kilometrów walczą nad Wołgą i na Kaukazie, a więc nieobecnych daleko od naszego terenu.

W czasie, w którym Niemcy tutaj przebywają, wszyscy zauważyliśmy, że dążą do tego, aby wam pozwolić spokojnie iść do lasów, gdzie mogli oddawać się teraz przeszłości swojej pracy. Wielu z pokroju tych, którzy wówczas uciekli, postanowiło oddawać powrócić do domu, o to tym bardziej, ponieważ słysząc o wojnie, wszyscy strapieni byli przed prostym. Chcemy wam kroch ten ułatwić.

Każdemu, kto się jeszcze ukrywa w lasach albo gdzieś indziej, czy jako bandyta, czy ze względów politycznych, lub innych, zapewniamy niekaralność, jeżeli powróci w przeciągu 3 tygodni, zgłosi się do sołtysa i złoży broń. W tym wypadku postaramy się o to, żeby w wasz rodzinnej, albo gdzie sobie życzy, przydzielono mu mieszkanie i dano pracę. Wielu już powróciło, nie byli karani i oddają się znowu swojej pracy.

Wielu korzysta z sposobności, która tylko raz wam się następuje, i daje głoszącej tej odezwie.

Kierownik # i Policii
FROMM
 # Kierownik Sztabu

wali w okręgu Białostockim życie gospodarcze całkowicie, a także rzemiosło było prawie wyłącznie przez nich uprawiane. Szczególnie silny wpływ uzyskali Żydzi w czasie półtorarocznego „bolszewickiego raj” w Białymstoku. Podczas gdy pod rządami sowieckimi przemysłowe, rzemieślnicze i kupieckie życie było pod kierownictwem żydowskim już „znacjonalizowane”, to w rolnictwie, o ile chodziło o mniejszą własność, proces ten postępował wolniej, tak że tylko nieznaczna część przeważnie włościańskiej i drobnowłościańskiej ludności okręgu poznała błogosławieństwa kolektywów i to często tylko w formie najłagodniejszej.

Z chwila objęcia władzy przez administrację niemiecką w okręgu Białostockim został na tym terenie zdecydowanie położony

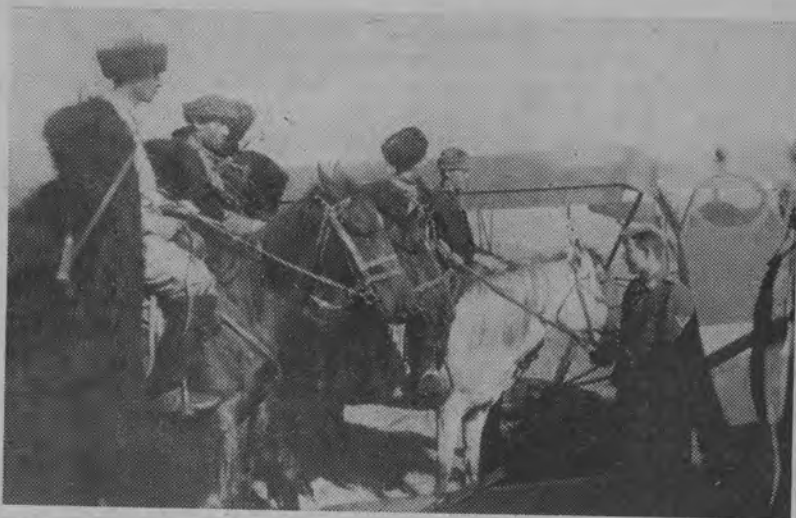

Ukraińcy — przed tym żołnierze Armii Czerwonej — zwalczali skutecznie bandy w swojej ojczyźnie.

kres kierowniczej roli żydostwa. Żydzi zostali skupieni w ghettach i obozach i wszyscy wciągnięci do produktywnych prac. Wielu Polaków i Białorusinów ciągle jeszcze sympatyzuje z Żydami.

Ponieważ z jednej strony wpływy polityczne Żydów, wychodzące poza ramy finansowego opanowania nie żydowskiej części ludności, zostały przez zdecydowane posunięcia niemieckiego zarządu złamane bądź usunięte i ponieważ — z drugiej strony — bolszewicy i ich sprzymierzeńcy słusznie obawiali się, że przy współpracy ludności okręgu Białostockiego odbudowa życia gospodarczego będzie w nim szybko posuwała się naprzód, to podjęli oni przy pomocy przestępczych band walkę, zwróconą rzekomo przeciw Niemcom, której cały ciężar i skutki spadają jednak w gruncie rzeczy na ludność miejscową. Wmówiono w łatwówiarnych wieśniaków, że przez wspieranie i udzielanie pomocy bandom będą mogli prowadzić skuteczną walkę przeciw koniecznym zarządzeniom administracji niemieckiej. Część ludności dała się znowu zastraszyć i współdziałała czynnie lub conajmniej wspiera bandy, a w każdym razie ich nie zdradza.

A teraz kilka pytań pod adresem ludności tubylczej okręgu Białostockiego: Koko napastują bandy przestępców? Czyje mienie niszczą i unoszą one ze sobą? Kto jest poszkodowany, gdy bandy

Oddział jeźdźców kaukaskich zgłaszają się do służby w armii niemieckiej.

uszkadzają linie kolejowe lub szosy?... Nie trudno udzielić odpowiedzi na powyższe pytania. Celem napadów bandyckich są przede wszystkim wsie, przy czym bandy niszczą i zabierają przede wszystkim mienie ludności tubylczej. Jeżeli jakaś wieś nie jest w stanie po takich napadach wypełnić swego kontyngentu, to odbija się to w sposób dotkliwy nie na administracji niemieckiej, ale na ludności tubylczej, gdyż wyznaczone ilości muszą być odstawione. Jeżeli jakaś wieś swego kontyngentu wypełnić nie może, to zostaje on rozłożony na gminę, powiat lub cały okręg. One to przez zwiększone dostawy uzupełniają brakujący kontyngent danej wsi. Jeżeli jeszcze wtedy ustalone kontyngenty nie mogą być zebrane, to tubylcza ludność miejska nie może otrzymać przewidzianych przydziałów żywności. Administracja niemiecka nie sprowadza dodatkowych ilości środków żywnościowych z innych obszarów, a niekiedy także przydziały żywnościowe samozaopatrującej się wiejskiej ludności tubylczej muszą zostać zmniejszone. Napady przestępczych band mszczą się więc w dotkliwy sposób przede wszystkim i niemal wyłącznie na tubylczej ludności okręgu.

Bandy wysuwają jako naczelną pobudkę swojej walki powody i cele polityczne; twierdzą one, że walczą w interesie i imieniu ludności miejscowej. Jak jednak wygląda to w rzeczywistości? „Polityczni” ci bojownicy są przestępcami w najpełniejszym znacze-

niu tego słowa. Pod płaszczykiem celów politycznych wiodą t. zw. partyzanci próżniaczy żywot na koszt ludności miejscowej. Ich napady i grabieże kierują się przede wszystkim przeciw wsiom i osadom tubylczej ludności. Zabierają oni mieszkańcom wiosek wszystko, nie robiąc przy tym żadnych różnic, niszcząc niekiedy nawet podstawy bytu napadniętych. Przy takim napadzie rabowane są nie tylko środki do utrzymania i wyżywienia bandy, ale plądruje ona i niszczy bezplanowo wszystko, przy czym jest jej całkowicie obojętne, czy dany wieśniak jest bogaty, czy całkiem biedny, czy jest to Białorus, Polak, czy człowiek innej narodowości. Napaści tych przestępczych band nie mają nic wspólnego z pobudkami natury politycznej

Kto więc spośród miejscowej ludności współdziała z bandami, wspiera je lub chociażby tylko osłania, ten szkodzi nie tylko niemieckiej administracji, ale swoim współziomkom, a przez to samemu sobie.

Kiedy bandy przestępcze uszkadzają publiczne drogi komunikacyjne, to osiągają one w ten sposób sukces bardzo krótkotrwały; uszkodzenia bowiem — jak to dzisiaj ludność już wie dobrze — zostają przy organizacji niemieckiej i wciągnięciu do pracy ludności miejscowej bardzo szybko naprawione. Użyte w tym celu miejscowe siły robocze są na czas potrzebny do pracy uszkodzenia odciążone od innych prac, a ludność wiejska od prac w polu.

Działalność band, mająca w ich założeniu szkodzić interesom administracji niemieckiej lub nawet wielkiemu i potężnemu aparatowi wojennemu Niemiec, odbija się w sposób jak najdotkliwszy przede wszystkim na ludności tubylczej. Pomijając ten fakt nie wolno jednak zapominać, że wszyscy mieszkańcy i wszystkie wioski, które z bandami w jakiegokolwiek formie współpracują, wspierają i osłaniają je lub też z nimi sympatyzują, narażają się na najsrozsze kary; łagodność nie będzie tu miała miejsca. Kilka wsi, które udzielały bandom schronienia bądź też wspierały je, znikło z powierzchni ziemi. Była to jednak tylko przestroga.

Kto spokojnie pracuje i wykonuje w pełni obowiązki niekiedy bardzo twarde, bo to wojna — ten znajdzie u administracji opiekę i prawo, ten może spokojnie pracować na swej roli. Kto jednak występuje przeciw niemieckiemu zarządowi i sądzi, że może bezkarnie wprowadzać do okręgu niepokój i zamieszanie, ten będzie wygnany z domu i gospodarstwa, jeżeli nie zlikwidowany całkowicie, co odbije się nie tylko na nim samym jako jednostce, ale także na jego rodzinie, a czasem na całej wsi.

Zadania rolnictwa w okręgu Białostockim

Napisał Oberlandwirtschaftsrat Adam,
kierownik Landbewirtschaftungsstelle der Landesbauernschaft Ostpreußen
Białystok i Zichenau.

W wielkim planie rozbudowy, ułożonym przez Szefa Zarządu Cywilnego dla okręgu Białostockiego, nie zapomniano także i o rolnictwie. Sprawą pierwszorzędnej wagi jest teraz dla rolników okręgu Białostockiego, czy dobrowolnie będą się oni stosowali do zarządzeń Komisarza Cywilnego oraz do dawanych im rad i wskazówek. Niektóre rzeczy wydają się im napewno niemożliwe i nie do przeprowadzenia, a jednak wkrótce będą oni mogli stwierdzić, że udzielane im wskazówki, mające na celu odbudowę rolnictwa względnie jego dalszy rozwój, są słuszne. Przy tym tylko w istocie wielkich politycznych zmagani nowej Europy z niszczącym narodem bolszewizmem znajdujemy przyczyny, dla których tym siłom nowej Europy, które pragną odbudowy i z zapałem nad nią pracują, lepiej się powodzi niż innym. Rolnik okręgu Białostockiego musi wyrobić sobie jasny pogląd na te sprawy. Niemiecka administracja nie żąda od niego nic niemożliwego, natomiast wymaga wykonywania rzeczy możliwych. Chleb dla Europy musi być zapewniony! Rolnik

Typowy krajobraz okręgu Białostockiego z wąskimi paskami pól.

Chata włościańska bez światła i powietrza.

okręgu Białostockiego wie, że miasta tego terenu muszą być wyżywione, że musi on czynić wszystko, aby pomóc do wyżywienia ludności miejskiej. Przed nagrodą stoi pot, a więc praca! Tylko ten, kto pracuje z innymi i to pracuje pilnie, ma prawo jeść. Sprawiedliwe ceny na produkty rolne są zapewnione.

Wydane przez Szefa Zarządu Cywilnego wskazania zdążające do podniesienia rolnictwa przewidują, że gospodarstwa rolne powyżej 125 ha będą prowadzone, bądź też będą znajdowały się pod opieką Wschodnio-Pruskiego Towarzystwa Rolnego (Ostpreussische Landgesellschaft), natomiast gospodarstwa poniżej 125 ha będą pod opieką i kierownictwem „Landbewirtschaftungsstelle der Landesbauernschaft Ostpreußen“ z siedzibą w Białymstoku.

Landbewirtschaftungsstelle Białystok przez przydzielenie każdemu Amtskomisarzowi instruktorów rolnych (Landbewirtschaftler) stworzyło możliwość szybkiego zamieniania w czyn wskazań udzielanych przez Szefa Zarządu Cywilnego bądź też Landesbauernführera. Jednolite przeprowadzanie wszystkich zarządzeń i wskazań instancji centralnej zostało przez taki rodzaj formy organizacji zapewnione. Zatrudnieni instruktorzy rolni zajmują się w pierwszej linii sprawami zagospodarowania i zaopatrzenia gospodarstw rolnych. Stosunki w okręgu Białostockim nie są jednolite, co odnosi się także do poszczególnych powiatów. Instruktor rolny ma za zada-

Wieś w okręgu Białostockim.

nie zwracać uwagi Kreisbauernführera na to, co jego zdaniem jest potrzebne, a czego brakuje. Kreisbauernführer ze swej strony — niekiedy po przybyciu na miejsce — będzie badał i rozstrzygał ją, bądź też wydawał potrzebne zarządzenia. Uwzględniane będzie przy tym zdanie dzielnych, ale też i tylko takich rolników.

Uprawa żyt i ziemniaków musi stać w okręgu Białostockim zawsze na pierwszym miejscu. Nie wyklucza to oczywiście tego, aby istniejące dobre ziemie, jakie spotyka się nie tylko w powiecie Lomscha, ale także i w innych powiatach, nie miały być obsiewane pszenicą albo w ogóle roślinami stawiającymi większe wymagania co do gleby.

Sprawą dalekosiężnego znaczenia, która musi być doprowadzona do rozwiązania, jest uprawa roślin pastewnych. Według spisu z dnia 1 kwietnia 1942 r., którego oczywiście nie można uważać za stuprocentowo pewny, na 100 ha użytków rolnych w okręgu Białostockim przypada 35—40 sztuk dorosłego bydła, podczas gdy w starych Prusach Wschodnich na taką samą wielkość gospodarstwa wypada 75—80 sztuk dorosłego bydła. Powiększenie stanu pogłowa bydłowego będzie mogło być podjęte dopiero wtedy, kiedy zostanie stworzona odpowiednia podstawa karmowa, inaczej zabieg

ten chybiłby. Według najnowszych danych okrągłe 20% posiadłości włościańskiej mają stanowić łąki i pastwiska. Trzeba jednak zobaczyć te obszary zielone! Zasługują one raczej na nazwę nieużytków niż łąk i pastwisk. Bydło pasie się dlatego głównie nie na pastwisku, ale na łące w zaroślach i na skrajach dróg. Wszystkie ziemie, po której można było spodziewać się jakichkolwiek plonów, została wykorzystana na rolę uprawną, tak że tylko najmniej wartościowe obszary zostały przeznaczone na łąki i pastwiska. Doprowadzenie pastwisk do stanu kultury będzie trwało bardzo długo, jeżeli uda się w ogóle. Należy sobie bowiem jasno zdawać sprawę z tego, że melioracja łąk w szerszych rozmiarach wymaga uprzednio większych prac odwadniających, które

w chwili obecnej nie mogą jeszcze być podjęte. Nie oznacza to bynajmniej, aby jednostki miały czekać z założonymi rękami na wielkie roboty melioracyjne. W ramach istniejących własnych możliwości powinien rolnik przyłożyć jak największą wagę do odwodnienia i pielęgnacji swoich łąk. W niezliczonych wypadkach, w razie konieczności przez prowadzenie rowów otwartych, będzie możliwe zamienienie łąki kwaśnej na łąkę całkowicie użytkową. Ogólnie jednak biorąc, dla rozwiązania sprawy zaopatrzenia w paszę wszelkich hodowanych w gospodarstwie zwierząt będziemy musieli wziąć pod uwagę przede wszystkim rolę uprawną. W pierwszym rzędzie musi być zwiększona uprawa seradeli, tej koniczyny lekkich gleb. Uprawianą jako plon główny spotyka się ją w okręgu Białostockim wprawdzie nie rzadko, ale jeszcze o wiele za mało. O wiele większe znaczenie niż seradela jako plon główny ma jednak jej uprawa jako międzyplonu i to jako wsiewki w żyto. Uprawa roślin pastewnych w okręgu Białostockim jest tak silnie zaniedbana z pewnością nie bez powodu. Przy niezliczonej ilości istniejących w okręgu drobnych i karłowych gospodarstw istnieje wiele takich, których wielkość wystarcza jedynie do wyprodukowania potrzebnego dla rodziny chleba i zboża na sprzedaż. Przy silnym przestawieniu uprawy pastewnych na ziemię orną musiało by się wkrótce

Konik włościański, nieoceniony pomocnik wieśniaka, jest niewymagający.

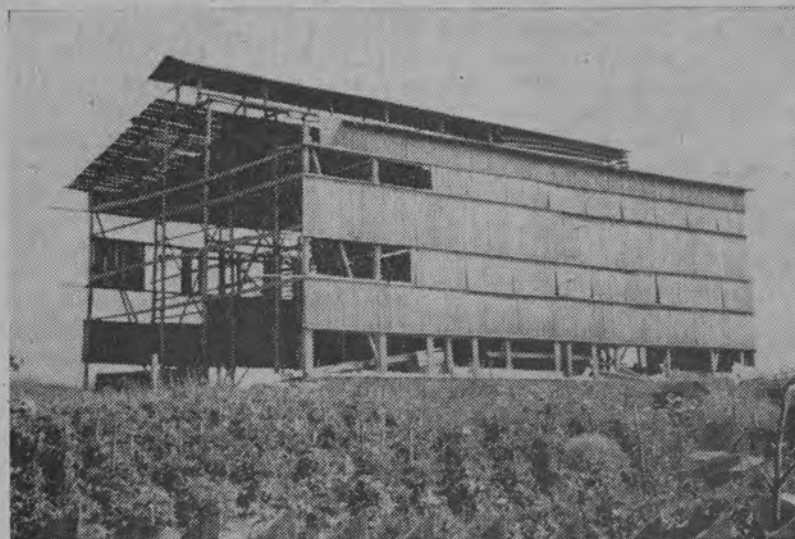
stwierdzić, że i tu istnieje pewna granica. Mianowicie umniejszyłoby się w ten sposób ogólny zbiór niezbędnych roślin chlebowych. Wyjścia należy tu szukać tylko w uprawie seradeli jako wsiewki w żyto. W zasadzie należy tylko zwracać uwagę na to, aby seradela była wsiewana w żyto tak, aby mogła jeszcze wzejść. Jeżeli nawet seradela w początkach, t. zn. w parę tygodni po wysiewie, jest prawie niewidoczna i rośnie jako niepozorna roślina, to po sprzęcie plonu głównego lekki deszcz sprawia po prostu cuda i seradela okrywa bardzo szybko pole jak puszysty dywan. Warunkiem jest jednak, aby seradela w ogóle chciała rosnąć.

Dalej należy pomyśleć o uprawach letnich na polach ugorowanych. Tutaj wyki, gorczyca albo seradela mogą oddawać doskonałe usługi. Jak wielkie znaczenie mają te właśnie uprawy, wykazuje ostatnia statystyka powierzchni poszczególnych upraw, wedle której rośliny pastewne, a więc seradela i inne zajmują w powiecie Lomscha 11,39% roli uprawnej, w powiecie Wolkowysk natomiast 1,99%. Powierzchnia ugorów wynosi w powiecie Wolkowysk 35,8% ziemi uprawnej, podczas gdy w powiecie Lomscha tylko 13,23%.

Szczupłość rozmiarów uprawy okopowych jest rzeczą zmuszającą do zastanowienia się, bowiem po wyłączeniu ze statystyki ziemniaków i warzyw, zajmują okopowe niecały 1% ziemi uprawnej, a w powiecie Wolkowskim nawet o 0,12%.

Przede wszystkim musi być popierana uprawa brukwi, która nie jest tak wymagająca jak buraki pastewne i udaje się dobrze nawet bez stosowania znacznie większych dawek nawozów azotowych. Ale nawet ta niewymagająca brukiew musi być bezwarunkowo nawożona obornikiem. I tu wylaniają się wciąż te same kwestie, które są stałą bolączką okręgu Białostockiego. Mała ilość paszy pociąga za sobą mały stan pogłowia bydłowego, co wywołuje z kolei brak potrzebnych ilości obornika w gospodarstwach rolnych. Do sprawy tej jednak należy przystąpić z całą energią, gdyż w końcu musi być ona pomyślnie rozwiązana. Jakkolwiek nie można stosować obornika jednostronnie wyłącznie pod okopowe, to jednak nawozić należy je tak obficie, jak to tylko się da, jeśli by to nawet miało odbić się ujemnie na plonach innych roślin. Należy wyzyskać wszelkie możliwości, aby uzyskać uzupełnienie obornika przez stosowanie nawozów zielonych.

Führer Wielkiej Rzeszy Niemieckiej w jednej ze swoich wielkich mów wyraził się, że dzięki niemieckiemu talentowi organizacyjnemu, dzielności i pracowitości uda się zajęte obszary należycie wykorzystać. Pod „należytytym wykorzystaniem“ trzeba tu rozumieć, że na te obszary można patrzeć z jednego tylko punktu widzenia, a mianowicie, że mają się one przyczynić do zwycięs-

Wzorowa suszarnia tytoniu.

kiego zakończenia wojny i że mają stale dawać wielki wkład do życia gospodarczego zjednoczonej Europy. Jeżeli ludność rolnicza okręgu Białostockiego będzie stosowała się do wskazówek niemieckich instruktorów rolnych tego okręgu, to nie tylko że część zbiorów okręgu będzie mogła być dostarczana Rzeszy, ale i cała ludność okręgu będzie miała z tego swoje korzyści. Rolnictwo Wielkiej Rzeszy Niemieckiej podniosło swoją produkcję w olbrzymim stopniu. Kierownictwo rolnicze tego okręgu, powierzone przez Gauleitera i Oberprezydenta Ericha Kocha Landesbauernführerowi nie uważa dlatego za stosowne prowadzenie dyskusji na temat celowości tych czy innych zarządzeń, ale wymaga od ludności bezwzględnego stosowania się do tych ostatnich. Przy tym dokłada się i będzie się dokładało jeszcze więcej starań, aby dowieść na przykładach, że zarządzenia te są celowe. Urządzenie gospodarstw wzorowych nie ma na celu przeprowadzania doświadczeń, o których wynikach nie da się powiedzieć nic pewnego. Gospodarstwa wzorowe mają raczej za zadanie czy to w dziedzinie hodowli bydła, czy uprawy roli, czy wreszcie pielęgnacji specjalnych kultur, zapoznać rolników we wszystkich szczegółach z celowymi metodami pracy, które przy uwzględnieniu miejscowych warunków prowadzić będą do możliwie najlepszych wyników.

Takie ogiery, jakie spotykamy w okręgu Białostockim, nie są pożądane dla hodowli.

nadzwyczaj źle wyhodowane traktowane są z taką pieczołowitością i zamiłowaniem, że tylko prawdziwy miłośnik zwierząt może znaleźć zrozumienie dla tego rodzaju postępowania. Istnienie wielu ogierów łęgowatych, o wąskiej i źle wysklepionej klatce piersiowej, zmusza do przeprowadzenia wyboru wśród używanego tam do hodowli pogłowia końskiego. Materiał nieodpowiedni musi być usunięty. Przeprowadzone w powiatach licencje ogierów i w ciągu zimy mające nastąpić licencje główne, powinny przynieść ten sku-

Zadania hodowli w okręgu Białostockim

Napisał Oberlandwirtschaftsrat Adam.

Gleba i klimat decydują w szerokiej mierze o charakterze hodowli zwierząt całych krain. Zrozumienie ludności tych terenów dla spraw hodowli może również wywierać na nią wpływ bardzo znaczny. Stosunki, jakie zastała administracja niemiecka przy obejmowaniu władzy w okręgu Białostockim, nie pozwoliła na odkrycie tam istnienia jasnych pojęć w dziedzinie hodowli zwierząt.

Prawdziwe jest to także w odniesieniu do hodowli konia, jakkolwiek trzeba powiedzieć, że znalezione na tym polu stosunki przedstawiały się o wiele lepiej, niż hodowla bydła i trzody chlewnej, nie mówiąc już zupełnie o hodowli owiec. Fakt ten da się wytłumaczyć w znacznym stopniu tym, że ludność miejscowa, z powodów najróżniejszych, uważa konia za swoje najbardziej ukochane zwierzę. Nie zawsze są to kwestie użyteczności lub pięknego wyglądu, które powodują tak troskliwą opiekę i staranne obchodzenie się z koniem na terenach okręgu Białostockiego. Konie często

Rybacy na Narwi wracają z połowu.

tek, że nie nadające się do hodowli ogiery znikną, a dopuszczone będą tylko te, które będą odpowiadały określonym wymaganiom minimalnym Licencji, które już się odbyły, dowiodły, że był już najwyższy czas, aby w dziedzinie hodowli konia stworzyć miejsce dla zasady: „Dobre jest wrogiem złego“. Wąskopiersne i całkowicie zwyrodniałe ogiery muszą być spokładane. Dobre krajowe ogiery znajdują w dalszym ciągu zastosowanie w hodowli, bowiem silny, krępy koń włościański z okręgu Białostockiego zasługuje całkowicie na jego hodowanie. W kilku powiatach rozstawiono ogiery wschodniopruskie (gorączokrwiste). Są to niezbyt wielkie ale silne, dobrze związane ogiery, które przyniosą wiele korzyści hodowli konia na tym obszarze. Zapotrzebowanie na konie jest duże, to też zarówno przy wyborze ogierów jak i klaczy nie może być przykładana bardzo pożądana z hodowlanego punktu widzenia, szczególnie wysoka miara odnośnie przydatności tych zwierząt do hodowli. Chodzi raczej o to, aby przez usunięcie złych i rozstawienie dobrych ogierów utrzymać za wszelką cenę ilość pogłowia przy jednoczesnej poprawie jego jakości. Opłata za pokrycie jest tak obliczona, że każdy rolnik będzie w stanie doprowadzić swoją klacz do ogiera.

Jak już stwierdzono na wstępie, rolnik w okręgu Białostockim zrobił z konia swego ulubieńca i odpowiednio go pielęgnuje. Pominiawszy już niebezpieczeństwa, jakie z tego stosunku wynikają dla pieszczoszków, jest w tym wypadku błędne z punktu widzenia gospodarczego takie uprzywilejowanie konia na niekorzyść bydła rogatego. Jeżeli w dziedzinie hodowli konia udało się w okręgu

Białostockim osiągnąć typ, który — ogólnie wzięwszy — odpowiada stawianym mu wymaganiom, to nie da się to powiedzieć o hodowli bydła. Trzeba przyznać, że trudności stojące na drodze do ujednoczenia kierunku hodowli bydła nie są bynajmniej małe. Najoczywiściej, energiczne próby znalezienia rasy bydła nadającego się do hodowli w okręgu Białostockim nie były jeszcze przedsiębrane. Nieznaczące tylko ślady wskazują na to, że próby takie w ogóle były robione. Z punktu widzenia organizacji gospodarstwa włościańskiego bydło jest w nim zwierzęciem najcenniejszym. Wykorzystuje ono dobrze paszę objętościową, przy dobrej oborze i żywieniu daje dużo mleka, wytwarza obornik, aby wreszcie przynieść właścicielowi gotówkę jako zwierzę rzeźne. Są w okręgu Białostockim rolnicy, którzy zrozumieli to bardzo dobrze. Ich gospodarstwa należą do najlepszych, jakie można znaleźć na tych terenach. Niestety ich liczba jest stosunkowo bardzo mała i trzeba będzie robić wszystko możliwe, aby doprowadzić do zrozumienia najbardziej podstawowych pojęć o celowości hodowli i chowu bydła. Z punktu widzenia czysto hodowlanego na obszarach okręgu Białostockiego konieczne jest hodowanie bydła, które by nie stawiało wysokich wymagań co do paszy i było dostatecznie wytrzymałe, aby w dość prymitywnej oborze zapewnić stosunkowo wysoką wydajność. Krańcowo szczupła podstawa żywienia i inne okoliczności narzucają to z całą koniecznością. Średnio-ciężkie, stosunkowo mało wymagające, wytrzymałe bydło czerwone będzie rasą odpowiednią dla okręgu Białostockiego. Powiaty Lomscha i Grajewo z lepszymi glebami i szerszą podstawą karmową stanowią tu będą wyjątek. W obu tych powiatach będzie hodowane bądź też chowane czarno-białe bydło nizinne. Przez doprowadzenie odpowiednich buhajów, a także matek zarodowych z Prus Wschodnich będzie w krótkim czasie możliwe osiągnięcie stanu, który w tych powiatach może być osiągnięty.

Tak w odniesieniu do koni, jak i do bydła, praca nad podnie-

„Niemiecka czarnogłowa owca mięsna“

jest najbardziej użytkową owcą gospodarską Wschodu; jest ona zdrowa, ciężka, z obfitą wełną. Dorosłe barany ważą 100—120 kg. maciorki 60—75 kg. Przekrzyżowanie istniejącej owcy krajowej czarnogłową trykiem jest bardzo korzystne.

Dla sprowadzenia młodego tryka zainteresowani rolnicy powinni zwracać się do swego Kreisbauernschafu albo Amtskomisarza.

Landesverband Ostpr. Schafzüchter, Königsberg (Pr), Kreislerstraße 1

sieniem hodowli trwać będzie bardzo długo, zanim będzie można stwierdzić widoczny postęp. Inaczej rzecz ma się z hodowlą świń — jej podniesienie możliwe jest w stosunkowo krótkim czasie. Niezbędnymi warunkami do tego jest podstawa żywienia i sprawa pomieszczeń. Wiele lat minie, zanim w okręgu Białostockim zaprowadzony zostanie wzorowy chów bydła, na co znaczny wpływ może wywrzeć hodowla bydła. Natomiast krótkiego tylko czasu potrzeba na to, aby w okręgu Białostockim osiągnąć kwitnący stan hodowli i tuczu świń. Hodowanie rasy świń, które dopiero w wieku 2½—3 lat osiągają wagę 2½ ctr., jest pod każdym względem błędne. Rasa ta może być nawet bardzo zdrowa i odporna na wszelkie choroby. Z punktu widzenia gospodarczego jednak świnia taka jest nieopłacalna i musi być zastąpiona przez lepszą. Wprowadzane świnie ras niemieckich, bez względu na to, czy przychodzą one do Okręgu jako prosięta czy warchlaki, będą określały w znacznym stopniu kierunek hodowli.

Hodowla owiec w okręgu Białostockim jest jak najbardziej pierwszorzędnego znaczenia. Są tam niestety wielkie obszary, które tylko przez owcę jako gospodarskie zwierzę użytkowe mogą być wykorzystane. Przez wprowadzenie odpowiednich tryków (pod uwagę wchodzi tu głównie owce czarnogłowe) uda się z obecnie istniejącego, często tylko z trudem przypominającego owcę zwierzęcia, wyhodować owcę użytkową. Dokładnie to samo, co zostało powiedziane wyżej o świni, zgadza się w odniesieniu do owiec: chodzi o to, aby wyhodować zwierzęta o wyższej wydajności i lepiej wykorzystujące paszę. Wiele set tryków, które przekażą te właściwości, przybyło już do okręgu Białostockiego.

Już na wstępie powiedziano, że o kierunku hodowli zwierząt decyduje głównie gleba i klimat. Nie może jednak być przy tym przeoczony fakt, że również mieszkańcy danego obszaru, o ile w ogóle zajmują się oni sprawami hodowli zwierząt, mogą mieć niekiedy rozstrzygająco ważny wpływ na rozwój hodowli. Jeżeli wśród rolniczej i zajmującej się kwestiami hodowli ludności okręgu Białostockiego nie uda się wzbudzić zrozumienia dla tych spraw, to o hodowli zwierząt w okręgu Białostockim nie da się mówić na przestrzeni jeszcze wielu lat.

Gustav Scherwitz

Sprzedaz nasion
Königsberg (Pr)

Nasiona wszelkich koniczyn i traw
Nasiona na pastwiska i łąki
Nasiona roślin pastewnych
Nasiona buraków
Nasiona warzyw i kwiatów

Biblioteka prywatna
Jakuba Antoniuksa
Gubrzyniewo-Duże
pow. Białystok

Nr. —

Kalendarz brzemienności i wylęgu

	Początek		Koniec okresu brzemienności		
	Data	Klaczce 340 dni	Krdwy 284 dni	Owce i kozy 152 dni	Maciory 116 dni
	1 stycznia	6 grudnia	11 października	1 czerwca	26 kwietnia
	6 "	11 "	16 "	6 "	1 maja
	11 "	16 "	21 "	11 "	6 "
	16 "	21 "	26 "	16 "	11 "
Okres brzemienności trwa przeciętnie:	21 "	26 "	31 "	21 "	16 "
	26 "	31 "	5 listopada	26 "	21 "
	31 "	5 stycznia	10 "	1 lipca	26 "
Klaczce: 48 tygodni z często występującymi wahaniami od 330—350 dni (największa rozpiętość od 305—420 dni).	5 lutego	10 "	15 "	6 "	31 "
	10 "	15 "	20 "	11 "	5 czerwca
	15 "	20 "	25 "	16 "	10 "
	20 "	25 "	30 "	21 "	15 "
	25 "	30 "	5 grudnia	26 "	20 "
	2 marca	4 lutego	10 "	31 "	25 "
	7 "	9 "	15 "	5 sierpnia	30 "
Krowy: 40—41 tygodni albo 284 dni (wahania od 241—320 dni).	12 "	14 "	20 "	10 "	5 lipca
	17 "	19 "	25 "	15 "	10 "
	22 "	24 "	30 "	20 "	15 "
	27 "	1 marca	4 stycznia	25 "	20 "
Owce i kozy: 149—150 dni, a więc prawie 5 miesięcy (granice wahań 145—150 dni).	1 kwietnia	6 "	9 "	30 "	25 "
	6 "	11 "	14 "	4 września	30 "
	11 "	16 "	19 "	9 "	4 sierpnia
	16 "	21 "	24 "	14 "	9 "
	21 "	26 "	29 "	19 "	14 "
Maciory: okrągłe 4 miesiące, 115—116 dni, normalne wahaniami pomiędzy 111—119 dni (granice wahań 104—133 dni).	26 "	31 "	3 lutego	24 "	19 "
	1 maja	5 kwietnia	8 "	29 "	24 "
	6 "	10 "	13 "	4 października	29 "
	11 "	15 "	18 "	9 "	3 września
	16 "	20 "	23 "	14 "	8 "
	21 "	25 "	28 "	19 "	13 "
	26 "	30 "	5 marca	24 "	18 "
Suki: 9 tygodni albo 63—65 dni.	31 "	5 maja	10 "	29 "	23 "
	3 czerwca	10 "	15 "	3 listopada	28 "
	10 "	15 "	20 "	8 "	3 października
	15 "	20 "	25 "	13 "	8 "
	20 "	25 "	30 "	18 "	13 "
Kury: wylęgają w 20—22 dniach 12—15 jaj. Na jednego koguta oblicza się 15—25 kur.	25 "	30 "	4 kwietnia	23 "	18 "
	30 "	4 czerwca	9 "	28 "	23 "
	5 lipca	9 "	14 "	3 grudnia	28 "
	10 "	14 "	19 "	8 "	2 listopada
	15 "	19 "	24 "	13 "	7 "
Indyczki: wylęgają w 26—29 dniach 15—20 jaj. Oblicza się na jednego indyka 8—12 indyczek.	20 "	24 "	29 "	18 "	12 "
	25 "	29 "	4 maja	23 "	17 "
	30 "	4 lipca	9 "	28 "	22 "
	4 sierpnia	9 "	14 "	2 stycznia	27 "
	9 "	14 "	19 "	7 "	2 grudnia
Perliczki: wylęgają w 28—32 dniach 16—20 jaj. Na jednego samca 3—4 perliczki.	14 "	19 "	24 "	12 "	7 "
	19 "	24 "	29 "	17 "	12 "
	24 "	29 "	3 czerwca	22 "	17 "
	29 "	3 sierpnia	8 "	27 "	22 "
	3 września	8 "	13 "	1 lutego	27 "
Gęsi: wylęgają w 28—30 dniach 12—15 jaj. Na jednego gąsiora oblicza się 3—4 gęsi.	8 "	13 "	18 "	6 "	1 stycznia
	13 "	18 "	23 "	11 "	6 "
	18 "	23 "	28 "	16 "	11 "
	23 "	28 "	3 lipca	21 "	16 "
	28 "	2 września	8 "	26 "	21 "
	3 października	7 "	13 "	3 marca	26 "
	8 "	12 "	18 "	8 "	31 "
	13 "	17 "	23 "	13 "	5 lutego
	18 "	22 "	28 "	18 "	10 "
	23 "	27 "	2 sierpnia	23 "	15 "
	28 "	2 października	7 "	28 "	20 "
Golębie: wylęgają w 17—19 dniach 2—3 jaj. Na jednego samca przypadać musi jedna samica.	2 listopada	7 "	12 "	2 kwietnia	25 "
	7 "	12 "	17 "	7 "	2 marca
	12 "	17 "	22 "	12 "	7 "
	17 "	22 "	27 "	17 "	12 "
	22 "	27 "	1 września	22 "	17 "
	27 "	1 listopada	6 "	27 "	22 "
	2 grudnia	6 "	11 "	2 maja	27 "
	7 "	11 "	16 "	7 "	1 kwietnia
	12 "	16 "	21 "	12 "	6 "
	17 "	21 "	26 "	17 "	11 "
	22 "	26 "	1 października	22 "	16 "
	27 "	1 grudnia	6 "	27 "	21 "
	31 "	5 "	10 "	31 "	25 "

wosci. Europejski podbój kontynentu amerykańskiego zacząłby się ze znacznym opóźnieniem, może trzydzieści, a może nawet pięćdziesiąt lat później. Fiasko jednych nie zachęca, a odstrasza innych. No i w Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego, w Collegium Maius w Krakowie nie byłoby złoto globusika z napisem „America noviter reperta” (Ameryka nowo odkryta), który tak chętnie pokazujemy cudzoziemcom. Być może nawet Ameryka nazywałaby się inaczej, bo przecież Amerigo

Odkryj z „Porannym”

08/13. 06-1993

Niemieckie sklepy w 1943/44 roku

Niemiecki kalendarz na 1944 rok, wydany prawdopodobnie u schyłku 1943 roku – to prawdziwy bibliofilski unikat. Ze stopki wydawniczej można się dowiedzieć, że nakład kalendarza wynosił aż 10 tysięcy egzemplarzy (druk w Królewcu). Cóż z tego, skoro w Białymstoku zachowało się ponoć 4-5 sztuk.

Tuż po spisie treści obowiązkowe zdjęcie Hitlera, dalej bogato ilustrowany kalendarz i wreszcie na stu stronach, kilkanaście artykułów na rozmaite tematy. Dominują porady rolnicze: kiedy siał, gdzie i jak przechowywać zbiory, kiedy wreszcie zbierać. Można odnieść wrażenie, że tematy wojenne są dla autorów kalendarza odległe i mało aktualne, a przecież w tym samym czasie wojska niemieckie były już w odwrocie, i w tym cofaniu rozwijały coraz to większą szybkość.

Jest kilka ciekawych artykułów o Białymstoku, Grodnie, Augustowie, Druskiennikach pełnych sielankowych informacji, gdzie i jak wypocząć. Jest też obszerny blok informacyjny: ceny usług pocztowych, informacje o obowiązujących miarach i wagach. Można dowiedzieć się, że siedziba SS znajdowała się przy ulicy Reinhard Heidrich Strasse, są adresy komisariatów policji w całym Bezirk (region) Białystok.

Najciekawszy wydaje się być blok reklamowy. Dowiadujemy się, z niego, że wielobranżowy sklep Fritza Fincka znajdował się przy ulicy Langasse 1, marmeladę i syrop można było kupić u Paula Zemke przy Tannenbergrasse 16. Kurt Struwecker przy Erich Kochstrasse 14 prowadził fryzjerski zakład a Franz Haeske, przy Langasse 30 sprzedawał wino i spirytus.

Inne sklepy: Hansa Stoeckla, Otto Nagornego, Erich Bahl'a, Hermana Schwerendta, Hansa Otto Boldta, Kurt Ditzsuna, Richarda

wie wszystko. Czy ktoś pamięta te nazwiska?

Kilkanaście reklam... podczas gdy przed wojną w każdym kalendarzu czy przewodniku znaleźć można było po kilkadziesiąt reklamowych ansónów, a w mieście funkcjonowało tysięcy sklepów i sklepików. W okresie niemieckiej okupacji był ich tylko kilkadziesiąt.

Z kalendarza dowiadujemy się o sklepach w innych miastach Be-

zirk Białystok. W Bielsku Podlaskim swoje sklepy mieli Ernst Mallek, Johann Chlupka, Herbert Ludwig; w Łomży – Carl Kubernus; w Grodnie – Willy Kargel, Roland Rudolph, Erich Rawitz i Franz Kuhrau.

Nie brak w kalendarzu antyżydowskich komentarzy i cytatów. Łatwo to wytłumaczyć: nie tak dawno zlikwidowano białostockie getto (sierpień 1943 rok).

Tomasz WIŚNIEWSKI

istyka

lych ryków

przedstawiające różne sporty będące dyscyplinami olimpijskimi.

I Europejskie Olimpijskie Dni Młodzieżowe odbyły się w 1991 r. w Brukseli – stolicy Belgii, a następnie, drugie rozegrane zostaną w Valkenswaard w Holandii. Zgromadzą one około 3000 młodych sportowców, a więc o 1000 więcej niż poprzednio. Duszą tej imprezy jest RCW von Bose – prezydent Holenderskiego Komitetu Olimpijskiego.

Dni mają już charakter międzynarodowy. Być może, iż wystartują w nich i nasi przyszli olimpijczycy. Kiedyś była to impreza typowo lokalna, z udziałem tylko sportowców niderlandzkich – Holandii i Belgii. Oczywiście, że oprócz znaczków ukażą się także koperty FDC, różne całostki pocztowe o-

Rolnicy i Robotnicy!

Wielkie są niebezpieczeństwa, jakie zagrażają Waszym pieniądзом ze strony złodzieji i pożarów, jeżeli będziecie je przechowywali w domu. Od Was samych zależy zabezpieczenie się przed takimi stratami.

Składajcie Wasze pieniądze w kasach oszczędności!

Tam są one pewne!

Pozostają one Waszą własnością i na żądanie będą Wam wypłacane w każdej wysokości. Prócz tego każda marka złożona w kasie oszczędności przynosi Wam procenty, którymi możecie również rozporządzać. Dlatego też posłuchajcie naszej dobrej rady!

**Nie trzymajcie swych pieniędzy w domu!
Ich miejsce jest w kasie oszczędności!**

Wkłady oszczędnościowe przyjmują:

Powiatowa Kasa oszczędności

Białystok z oddziałami: Czarna Wies, Grodek, Knieschin, Lapy, Starosielce, Suprasl i Wasilikow.

Miejska kasa oszczędności

Białystok — Białystok, Alexanderstr. 1.

Powiatowa kasa oszczędności

Bielsk z oddziałami: Pruzana i Wysokie Lit.

Powiatowa kasa oszczędności

Grajewo z oddziałem Augustow.

Powiatowa i miejska kasa

oszczędności **Grodno** z oddziałami: Druskieniki, Jezioro, Kamionka, Lipsk, Lunna, Marcinkance, Nowy-Dwor, Ostryna, Porzecze, Skidel, Sobakince i Sopockinie.

Powiatowa kasa oszczędności

Lomscha z oddziałami: Czyzew, Jasienica, Jedwabne, Kolno, Miaskowo, Rutki, Sniadowo, Stawiski, Szepietowo, Wysokie Mazowieckie i Zambrow.

Powiatowa kasa oszczędności

Sokolka — Sokolka.

Powiatowa kasa oszczędności

Wolkowysk — Wolkowysk.

biblioteka prywatna
Jokuba Antoniuksa

Dobrzyniewo-Duże
pow. Białystok

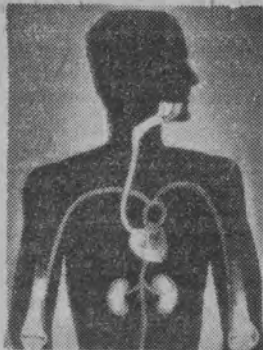
Nr.

Ból zębów jest sygnałem ostrzegawczym!

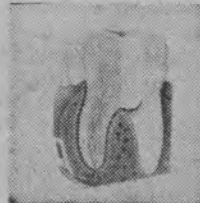
Wszyscy obawiamy się bólu zębów. Wiemy, że przynosi on często dokuczliwości nie do zniesienia: zmniejszają one poważnie naszą energię pracy i działania, a nawet odbierają nam chęć do życia.

Ale rzadko tylko rozpoznawane bywa głębsze znaczenie bólu zębów. Z chwilą obumarcia rdzenia ból zęba ustaje i sądzymy wtedy, że wszystkim jest w jak najlepszym porządku. W rzeczywistości jednak właściwe niebezpieczeństwo zaczyna się dopiero teraz: rdzeń zęba przechodzi w rozkład i może zatruć cały organizm. Jakże często zaczyna się reumatyzm, cierpienia serca i nerek dręczącym bólem zębów, na który cierpieliśmy bardzo, ale nie zwracaliśmy na niego zupełnie uwagi z chwilą jego zniknięcia.

Ból zębów jest sygnałem ostrzegawczym! Daje on znak, że nasze zęby nie są w porządku i że jak najszybciej musimy je doprowadzić do stanu zdrowia. Okłady ciepłe i zimne, alkohol, olejek gwoździkowy, proszki, odwary i przykładane ręce nie pomagają. Pomóc może tylko właściwe, fachowe postępowanie z zębami. Najlepsze i najtańsze będzie unikanie bólu zębów w ogóle. Da się

Ogniska zapalne w korzeniu z których zarazki zapalne zostają splukiwane do serca, nerek, stawów i t. d.

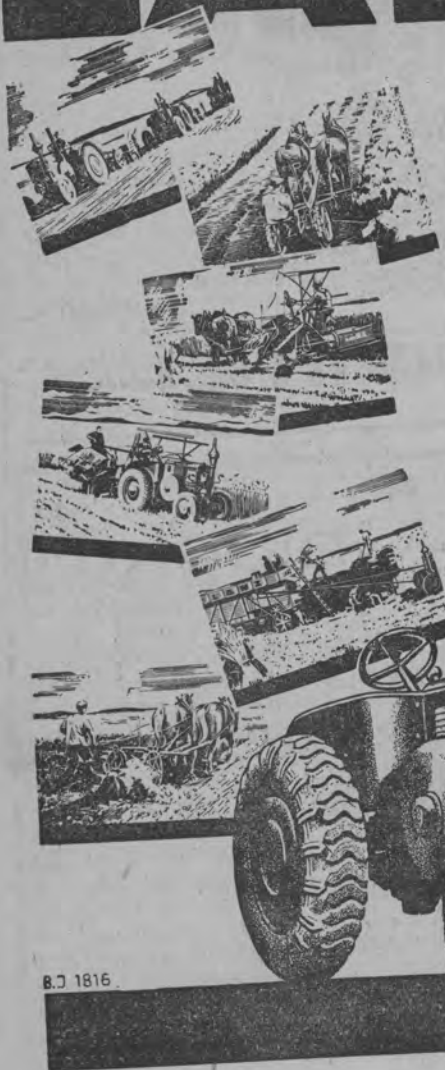

Zab i korzeń tworzą jedną całość. Zab żyje

to bardzo łatwo urzeczywistnić: musimy tylko żyć rozsądnie, jeść możliwie niefałszowane surowe jarzyny, sałaty i chleb razowy, wszystko dokładnie żuć i poza tym, codziennie rano, a przede wszystkim wieczorem, czyścić dokładnie zęby własną szczoteczką przy użyciu dobrej pasty jak np. Chlorodont.

W czasie wojny musimy wprawdzie wyrzec się pewnych rzeczy i szukać sposobów ich zastąpienia. Jeżeli nawet brak niekiedy przejściowo pasty, to nie powinno to prowadzić do zupełnego zaniedbania pielęgnacji zębów. W takich wypadkach zęby muszą być czyszczone sposobem pomocniczym. Odbywać się to będzie jak dotychczas — rano i przede wszystkim wieczorem — przez gruntowne użycie szczoteczki i wykałaczki oraz przez silne płukanie letnią wodą. Pielęgnacja zębów jest warunkiem utrzymania zdrowotności całego ciała. Ból zębów jest sygnałem ostrzegawczym! Wskazuje on, że zęby nasze nie są tak pielęgnowane i traktowane, jak na to zasługują. Żądajcie bezpłatnie pisma „Gesundheit ist kein Zufall“ („Zdrowie nie jest rzeczą przypadku“) z Chlorodont-Fabrik, Dresden N 6.

LANZ

Jako największa fabryka maszyn rolniczych w Europie postawiła sobie za cel służyć zawsze postępowi i użyła całej swej siły produkcyjnej, by budować jeszcze lepsze, tańsze i wydajniejsze w pracy maszyny LANZ'a.

Dlatego też rolnik wybiera zawsze takich dzielnych pomocników jak

LANZ'a

Ciągniki („Bulldog“)
Młocarnie
Prasy do słomy
Maszyny żniwne

B.J 1816

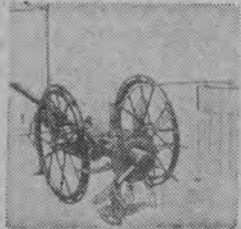
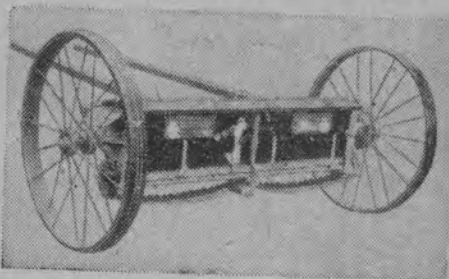
Specjalna fabryka

Siewników do nawozów sztucznych

ORCZ

Kopaczek do ziemniaków

Siewniki do nawozów „Westfalia”
cieszą się sławą światową
Dotychczas dostarczono 150 000 sztuk!

Kopaczki do ziemniaków
z łapami sprężynowymi:

„Fortschritt“

„Rekord“

„Favorit“

Kuxmann u. Co., Bielefeld

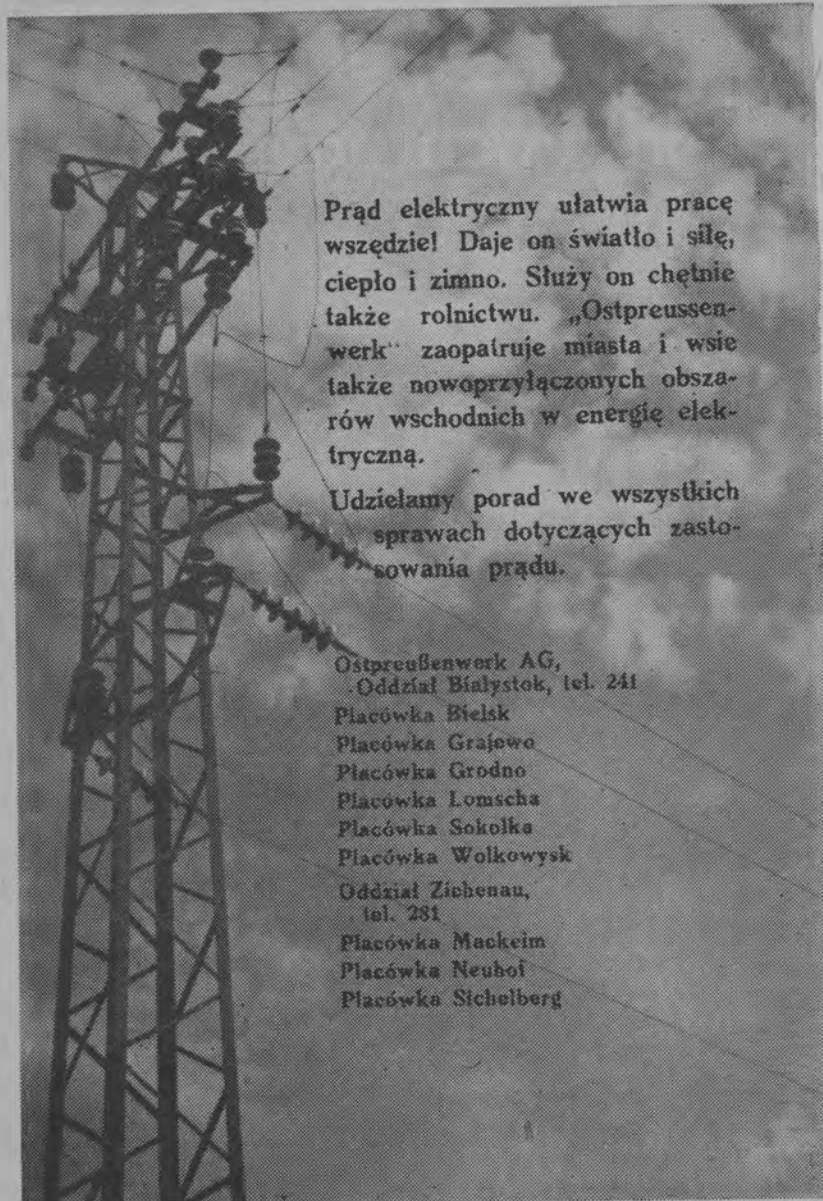
Johann Chlupka

Hurtownia
artykułów spożywczych
i delikatesów

Bielsk, Reg.-Bez. Białystok Telefon 52

Konto bankowe: Kreisparkasse Bielsk Nr. 10098

Konto czekowe: Königsberg (Pr) 25 274

Prąd elektryczny ułatwia pracę wszędzie! Daje on światło i siłę, ciepło i zimno. Służy on chętnie także rolnictwu. „Ostpreussenwerk“ zaopatruje miasta i wieś także nowoprzyłączonych obszarów wschodnich w energię elektryczną.

Udzielamy porad we wszystkich sprawach dotyczących zastosowania prądu.

Ostpreußenwerk AG,
Oddział Białystok, tel. 241
Placówka Bielsk
Placówka Grajewo
Placówka Grodno
Placówka Lomscha
Placówka Sokółka
Placówka Wolkowysk
Oddział Zichenau,
tel. 281
Placówka Muckeim
Placówka Neuhof
Placówka Sichelberg

Schering

Środki ochrony roślin

Abavit

do bejcowania ziarna siewnego, aby wschodziło ono dobrze i by zasiewy zdrowo rosły.

dla zapewnienia bogatych plonów

Corbin

dla ochrony zasiewów przed szkodami wyrządzanymi przez wrony, bażanty, gołębie itd.

Lepit

(zatrute ziarna, truczyna w proszku lub świeże gazowe) przeciwko polnym i domowym myszom, nornicom, kretom, chomikom i innym.

Broszury o naszych innych środkach ochronnych wysłać:
Schering, A. G., Berlin-Charlottenburg 1

Od 70 lat z górą **Wermke:**

Pługi
Brony
Kultywatory
Walce
Brony talerzowe

do zaprzęgów
i
ciągników

Sieczkarnie
Maszyny do krajania buraków
Młockarnie

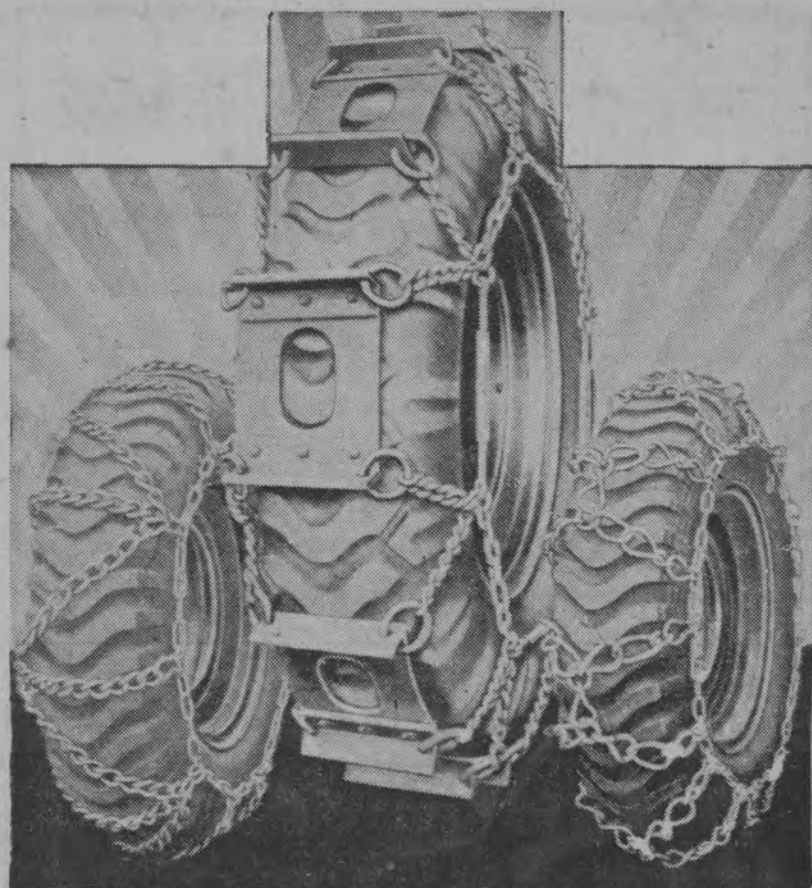
Rud. Wermke A.-G.
Heiligenbeil (Ostpr.)

Arnold Thiele & Claus
KÖNIGSBERG (PR) · MÜNZSTRASSE 3

Ein Fachgeschäft
für Bindfäden, Bindegarne,
Näh- u. Stopfgarne, Sackbänder, Roh- u.
Hechelhanfe, Fußmatten, Wäscheleinen
und Scheuertücher

**Łańcuch zygzakowato-
drabinkowy**
na drogę bitą

Łańcuch chwytny
z płytkami stalowymi
do orki

Łańcuch krzyżowany
na rolę i drogi polne

Nie ma więcej obuwania się – z łańcuchami chwytными firmy

Töbicke!

Kettenwerk Max Töbicke, Letmathe i. Westfalen

Organizacja – Raiffeisen Ostpreußen

zjednoczenie wszystkich syndykatów rolniczych

Punkty skupu i sprzedaży Raiffeisen

Białystok oddziały: Knieschin
Lapy

Bielsk oddziały: Pruzana
Wysoki-Litewsk
Symiatycze
Ciechanowiec
Kamieniec-Litewsk

Grajewo oddziały: Szczuczyn
Raygrod

Grodno oddziały: Skidel
Nowy-Dwor

Lomscha oddziały: Jedwabne
Stawiski
Zambrow

Sokolka oddziały: Indura
Dabrowa
Nowy-Dwor
Kuznica
Eysmonti

Skup zboża, ziarna siewnego, roślin strączkowych,
ziemniaków, siana, słomy

Sprzedaż środków nawozowych, pasz, maszyn i narzędzi
rolniczych, paliwa, środków do zwalczania szkod-
ników, oraz innych artykułów rolnych

Kalendarz
Rolniczy

Oskar Krause

Königsberg (Pr) • Sattlergasse 32

Tel. 41 851/52, wytwórnia siewczki 45 801

Adres telegr.: Oka Königsberg (Pr)

Żyrokonto Banku Państwa: Königsberg (Pr) 9/779

Pocztowe konto czekowe: Königsberg (Pr) 5644

Zboża • nasiona • pasze i nawozy

Środki do bejcowania nasion i wszelkie inne środki
ochrony roślin • Ziemiaki i wszelkie inne płody rolne

Siano • słoma • siewczka

Maszyny rolnicze i wszelkie inne artykuły rolnicze

Wytwórnia mieszanek paszy • Materiały pędne

Dla Generalgouvernement:

przysięgłe przedsiębiorstwo kontrolne
dla ustalania wag i jakości płodów rol-
nych, materiałów budowlanych i innych

Oddziały:

Krakau, Grünstraße 7, tel. 21 449

adres telegr.: Oka Krakau

Warschau, Postplatz 9 (Hochhaus), tel. 28 427

adres telegr.: Oka Warschau

Lublin, Krakauer Straße 6, tel. 3 639

adres telegr.: Oka Lublin